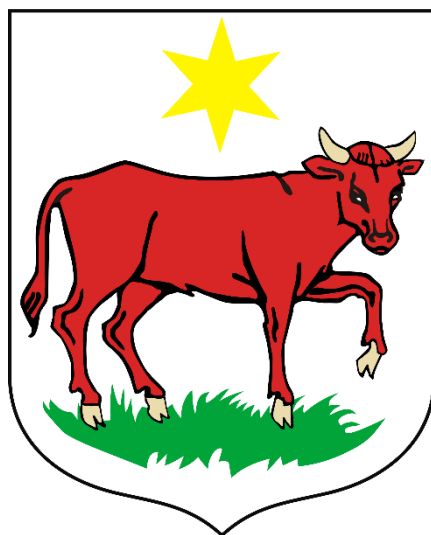

DIAGNOZA

**do Programu Rewitalizacji
Gminy Wielichowo**

1. WSTĘP

W literaturze naukowej rozważano różnego rodzaju działania w zakresie prowadzenia procesu rewitalizacji, lecz dopiero prawna standaryzacja wymogów, jasno określiła jak należy rozumieć pojęcie rewitalizacji oraz ujednoliciła warunki i procedury wdrażania programów operacyjnych. Ww. warunki i procedury mają zapewnić, że procesy rewitalizacji będą bardziej skuteczne, zintegrowane, kompleksowe i skoordynowane, jednocześnie wskazując instrumenty realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz zapewniając ich spójność oraz kompleksowość.

W myśl Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r., program rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

I tak, rewitalizacja - to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Tymczasem obszar zdegradowany został scharakteryzowany jako obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, czyli stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Obszarem rewitalizacji jest zaś obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk,

na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Ze względu na różnorodność aspektów i interesów wszystkich uczestników procesu rewitalizacji, konieczne jest stworzenie instrumentu, który pozwoli na prowadzenie procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z celami interesariuszy tego procesu. Takim instrumentem będzie Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wielichowo.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wielichowo będzie zupełnie nowym spojrzeniem na proces rewitalizacji pod względem orientacji na sferę społeczną i jej niedomagania. W tej materii poszukiwano tych elementów, które współdecydują o możliwościach trwałego i zrównoważonego rozwoju społecznego. To kluczowy postulat wynikający z Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2016-2023, a także ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji.

Wśród mieszkańców gminy istnieje powszechna świadomość złego stanu przestrzeni oraz konieczności zmian. Uwagę zwracają obszary o znacznych niedostatkach infrastrukturalnych i społecznych, charakteryzując się niedoinwestowaniem, które z powodzeniem mieszczą się w cytowanym wyżej rozumieniu obszaru zdegradowanego. W związku z powyższym istnieje potrzeba kompleksowego i zaplanowanego podejścia na poziomie gminnym do rozwiązywania problemów obszarów zdegradowanych. W tym celu wyznaczone zostały obszary rewitalizacji, na których wdrożone zostaną poszczególne projekty rewitalizacyjne, a więc projekty wynikające z programu rewitalizacji, tj. zaplanowane w programie rewitalizacji i ukierunkowane na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązane z treścią i celami programu rewitalizacji.

2. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH

2.1. Podstawowe informacje

Gmina Wielichowo położona jest w województwie wielkopolskim, w jego zachodniej części.

Ryc. 1. Położenie gminy Wielichowo.

(Źródło: <https://pl.wikipedia.org>)

Gmina Wielichowo jest jedną z pięciu gmin powiatu grodzkiego i usytuowana jest w jego południowej części. W bezpośrednim sąsiedztwie Gminy leżą gminy: Rakoniewice i Kamieniec z powiatu grodzkiego, Przemęt z powiatu wolsztyńskiego i Śmigiel z powiatu kościańskiego.

Ryc. 2. Położenie gminy Wielichowo w powiecie grodzkim.

(Źródło: <https://www.osp.org.pl>)

Gmina zajmuje powierzchnię 107,58 km² i ma charakter miejsko-wiejski. Gminę zamieszkuje 6858 mieszkańców, z czego 74,47% mieszka na terenach wiejskich, natomiast pozostała część to mieszkańcy miasta. Wielichowo należy do gmin o średnim poziomie zaludnienia (64 osoby/km²), co jest wartością mniejszą niż

średnia krajowa (112 osób/km²), ale wartość ta zbliżona jest do takiej, jaką charakteryzuje się większość gmin miejsko-wiejskich województwa. Sieć osadniczą gminy tworzą miasto Wielichowo i 20 wiejskich jednostek osadniczych, w tym 15 wsi sołeckich: Ziemin, Augustowo, Celinki, Dębsko, Gradowice, Łubnica, Piotrowo Wielkie, Prochy, Pruszkowo, Reńsko, Śniaty, Trzcinica, Wielichowo-Wieś, Wilkowo Polskie i Zielęcin.

Siedziba władz gminy – miasto Wielichowo – położona jest w odległości ok. 60 km od Poznania i ok. 12 km od miasta powiatowego Grodzisk Wielkopolski.

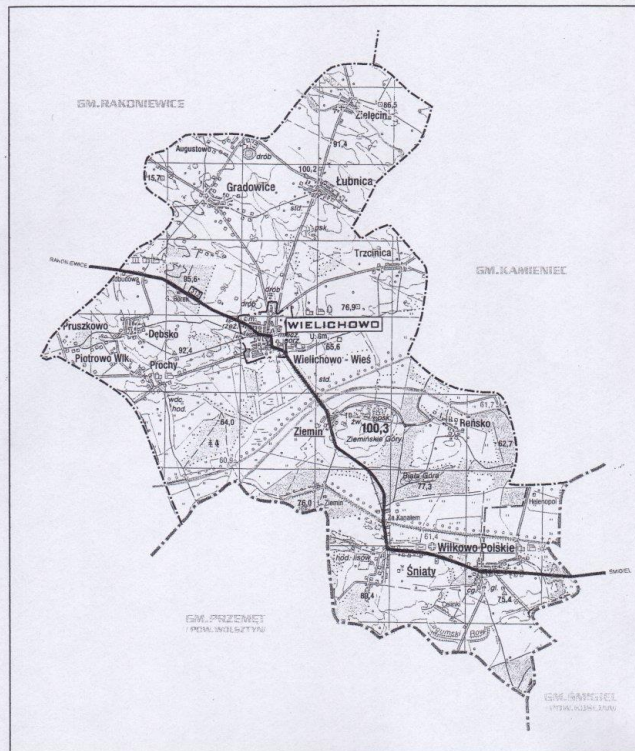
Wielichowo to gmina o zdecydowanie rolniczym charakterze. Rolnictwo jest podstawą utrzymania mieszkańców. Od lat 60-70-tych w znacznej mierze jest ono nastawione na uprawę pieczarek. Wyrazem znaczenia uprawy pieczarek w gospodarce gminy może być organizowane rokrocznie Święto Pieczarki.

Siedzibą władz gminy jest miasto Wielichowo, pełniące również funkcję usługową dla mieszkańców gminy. Na obszarach wiejskich dominuje funkcja rolnicza we wszystkich jednostkach osadniczych. Pozarolnicza funkcja - produkcyjna - występuje we wsiach: Wielichowo - Wieś, Augustowo, Łubnica i Ziemin. Na sferę społeczną i gospodarczą zachodniej części gminy wpływ wywiera bliskie położenie Rakoniewic - miasta większego od Wielichowa i korzystniej usytuowanego pod względem powiązań komunikacyjnych (przy drodze krajowej nr 32). Z kolei silna wieś Wilkowo Polskie oddziałuje na wsie położone w sąsiednich gminach Śmigiel i Przemęt.

Przyszłość Wielichowa należy nadal wiązać z rozwojem rolnictwa i jego otoczenia, w szczególności pieczarkarstwa, z uwagi na dobre tradycje gminy w tym zakresie. Charakter gminy pozwala także rozwinąć funkcje pozarolnicze, przede wszystkim rzemiosło i usługi.

Przy północnej granicy gminy przebiega droga krajowa nr 32 Gubin – Stęszew. Poprzez drogę wojewódzką nr 312 Rakoniewice – Czacz, gmina posiada połączenie z drogą krajową nr 5.

Cała powierzchnia gminy leży w zlewni bezpośredniej Północnego Kanału Obry.

Ryc. 3. Mapa gminy Wielichowo.

Źródło: (<http://www.biuletyn.net>)

2.2. Analiza sfery społecznej

2.2.1. Podstawowe wskaźniki

Wskaźnik	Wartość wskaźnika dla Gminy Wielichowo w rozbiu na obszar miejski i wiejski
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	4%
Udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym [%]	4,3 %

Udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych [%]	44,79%
Liczba przestępstw i wykroczeń na każde 100 osób	1,27 (w tym obszar wiejski: 0,79) 33 przestępstwa w mieście 54 przestępstwa na wsi
Liczba dzieci do lat 17 uprawnionych do zasiłku rodzinnego	Miasto – 137 Wieś – 515
Liczba gospodarstw otrzymujących zasiłki okresowe	Miasto – 9 Wieś – 39
Liczba gospodarstw otrzymujących zasiłki stałe	Miasto – 8 Wieś – 31
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem [%]	Miasto – 2,8% Wieś – 6,5%
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji posiadających osobowość prawną	18 w tym 10 na obszarze miejskim

2.2.2. Demografia

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 roku gminę zamieszkiwało 6858 mieszkańców. W poszczególnych miejscowościach liczbę zameldowanych mieszkańców przedstawia poniższa tabela.

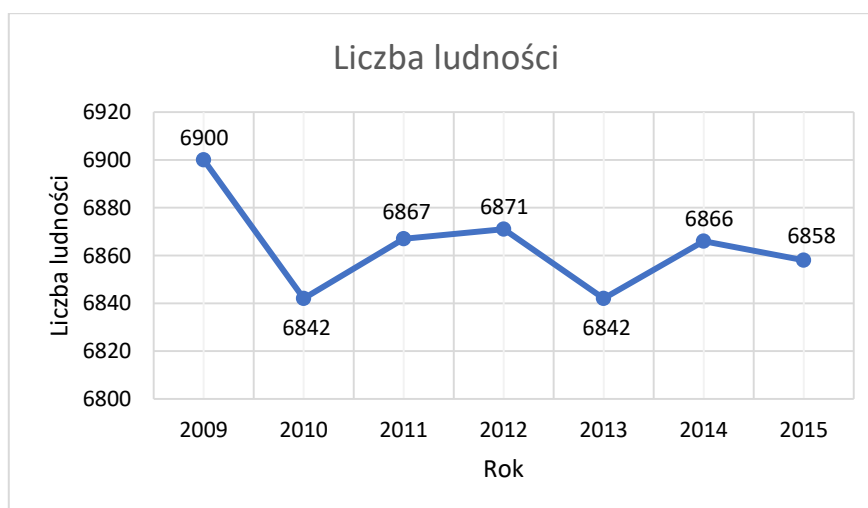
Tabela 1. Wykaz miejscowości wraz z liczbą mieszkańców (stan na dzień 31 grudnia 2016 r.).

Miejscowość	Liczba mieszkańców
Augustowo	94
Celinki	99
Dębsko	367
Gradowice	586
Helenopol	9

Łubnica	767
Piotrowo Wielkie	175
Prochy	195
Pruszkowo	132
Reńsko	125
Śniaty	636
Trzcinica	327
Wielichowo	1801
Wielichowo-Wieś	290
Wilkowo Polskie	902
Zielęcin	325
Ziemin	207
OGÓŁEM	7037

(Źródło: Urząd Miejski w Wielichowie)

Przedstawiony poniżej wykres obrazuje jak kształtowała się liczba ludności Gminy Wielichowo na przestrzeni lat 2009-2015. Widoczne są tutaj wahania liczby ludności, jednak w analizowanym okresie nigdy nie spadły poniżej 6.840 osób. Najwięcej mieszkańców gmina liczyła w roku 2009, a najniższą w 2010 i 2013. W roku 2015 liczba ludności spadła w porównaniu do poprzedniego o 8 osób.

Ryc. 4. Liczba mieszkańców Gminy Wielichowo w latach 2009-2015.

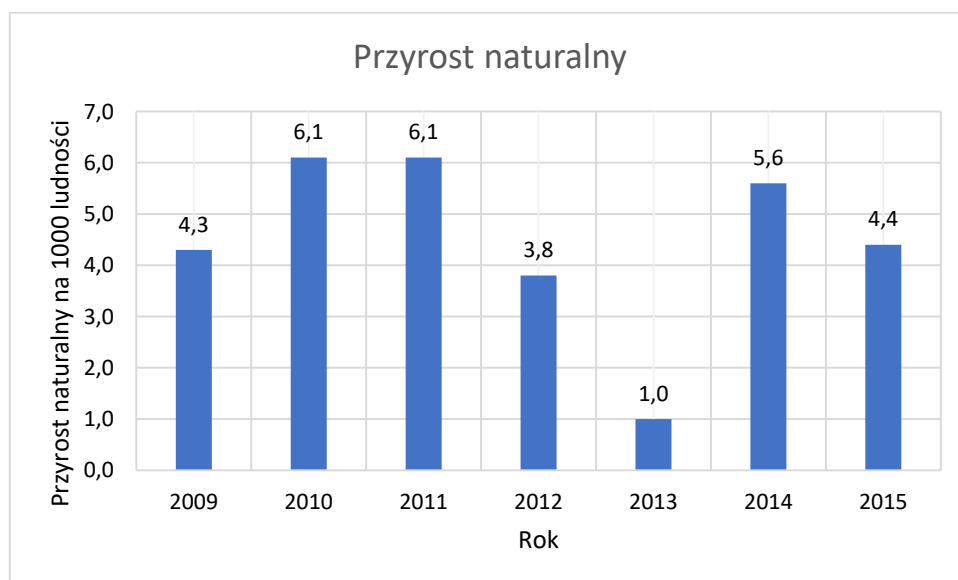
(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Średni wiek mieszkańców wynosi 37,3 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa wielkopolskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Mieszkańcy gminy Wielichowo zawarli w 2015 roku 48 małżeństw, co odpowiada 7,0 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa wielkopolskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

29,9% mieszkańców gminy Wielichowo jest stanu wolnego, 59,1% żyje w małżeństwie, 2,4% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,5% to wdowy/wdowcy.

Na poniższym wykresie przedstawiono wartości przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców Gminy Wielichowo na przestrzeni lat 2009-2015. Wartości tego wskaźnika przez cały analizowany okres przyjmują wartości dodatnie, co ma bezpośredni pozytywny wpływ na liczbę ludności gminy. W 2013 roku przyrost naturalny osiągnął wartość najniższą: 1,0 na 1000 ludności.

Ryc. 5. Przyrost naturalny na 1000 ludności Gminy Wielichowo w latach 2009-2015.

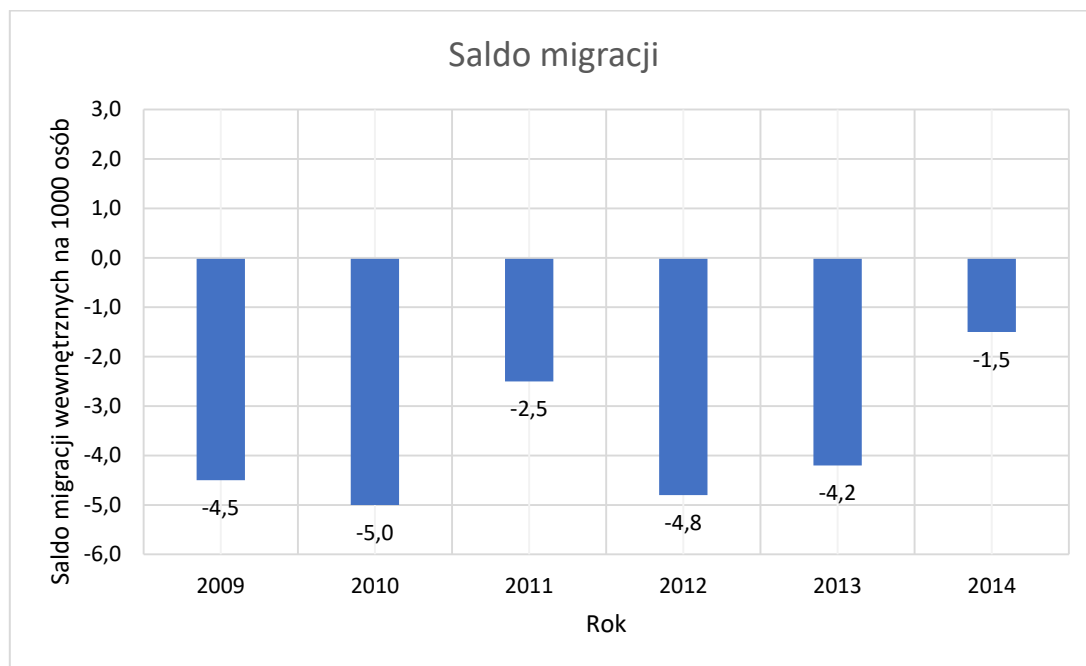
(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

W 2015 roku urodziło się 95 dzieci, w tym 44,2% dziewczynek i 55,8% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 398 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,44 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2013 roku 49,2% zgonów w gminie Wielichowo spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 22,9% zgonów w gminie Wielichowo były nowotwory, a 5,4% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

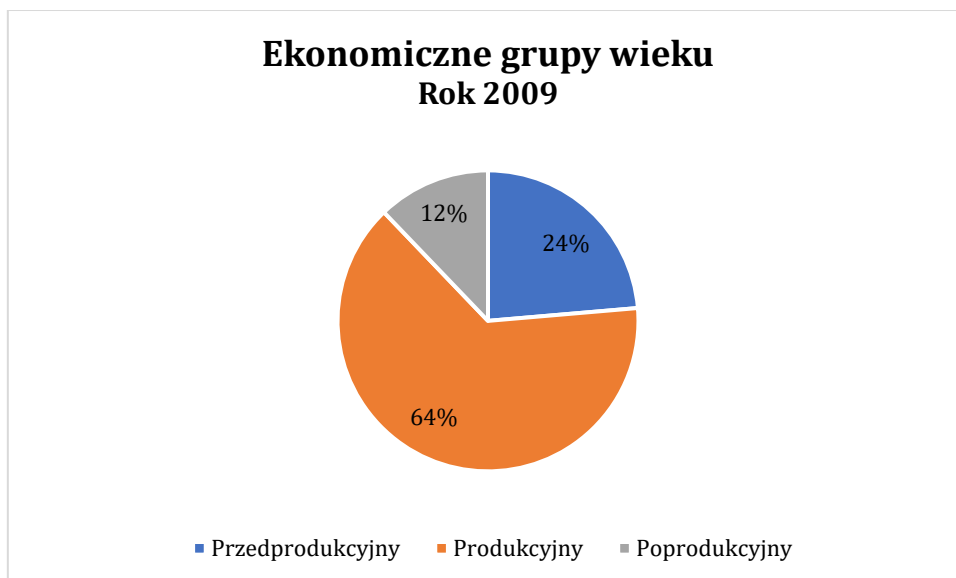
Na 1000 ludności gminy Wielichowo przypada 9.46 zgonów. Jest to wartość porównywalna do wartości średniej dla województwa wielkopolskiego oraz mniej od wartości średniej dla kraju.

Na zmiany liczby ludności ma także wpływ saldo migracji, przedstawione na wykresie poniżej. W przeciwieństwie do przyrostu naturalnego wskaźnik salda migracji osiąga ujemne wartości, co powoduje spadek liczby ludności gminy Wielichowo.

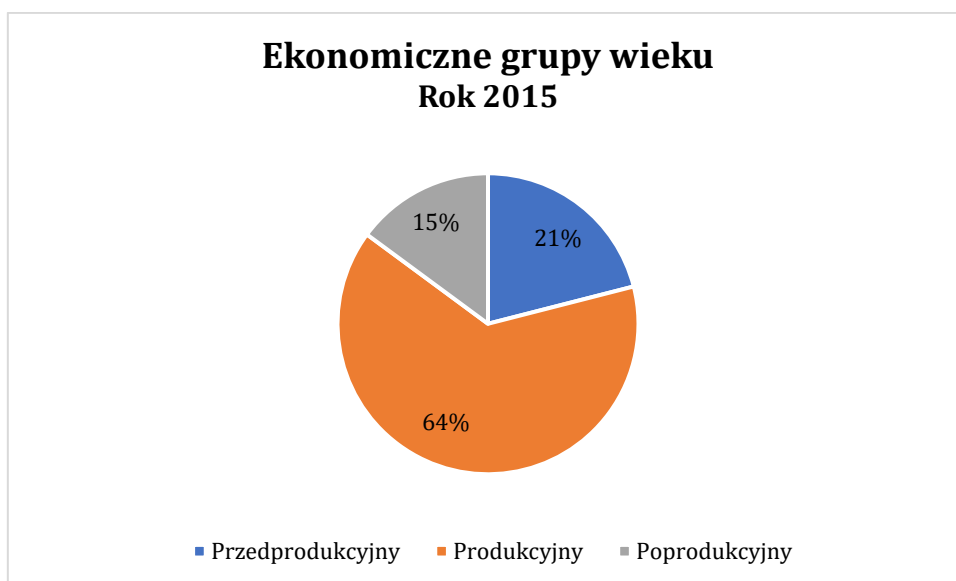

Ryc. 6. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności Gminy Wielichowo w latach 2009-2014.
(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Analiza porównawcza struktury ekonomicznej ludności Gminy Wielichowo za lata 2009-2015, dokonana na podstawie poniższych wykresów, wskazuje wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym w roku 2015 w stosunku do roku 2009 oraz spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, przy jednoczesnym zachowaniu liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Ryc. 7. Struktura ludności Gminy Wielichowo – podział na funkcjonalne grupy wieku w 2009 roku.
(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

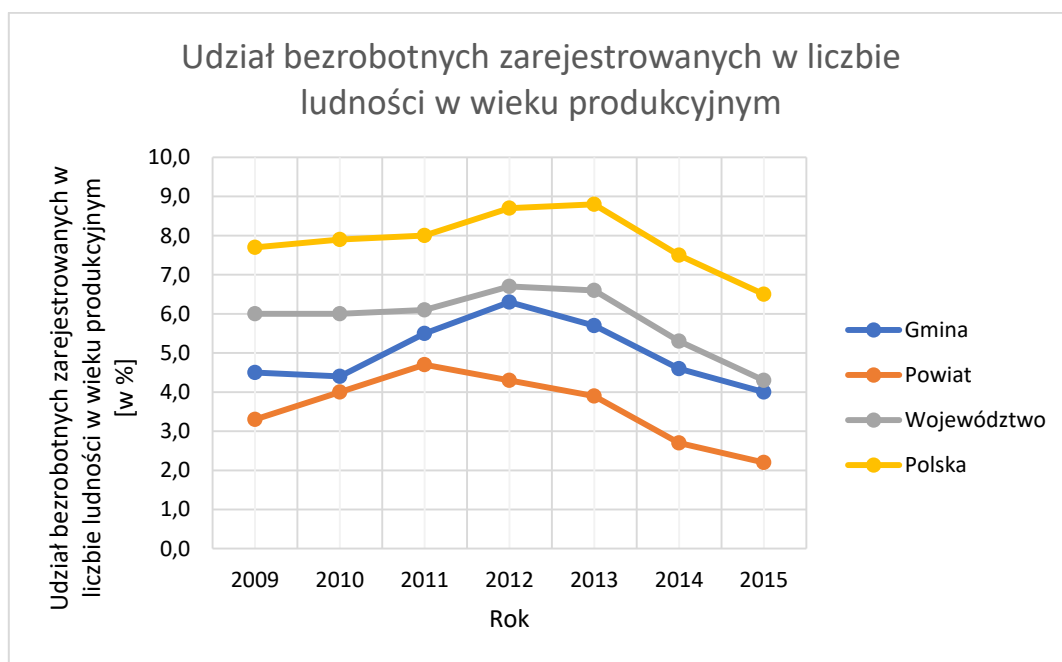

Ryc. 8. Struktura ludności Gminy Wielichowo – podział na funkcjonalne grupy wieku w 2015 roku.
(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Struktura wiekowa mieszkańców gminy ulegała zmianom. W latach 2009-2015 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym nieustannie spadała, liczba osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na stałym poziomie, natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym rosła. Mimo tych zmian, porównując dane gminy z danymi dla województwa wielkopolskiego, zarówno udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym jak i w wieku produkcyjnym jest znacznie wyższy, natomiast osób w wieku poprodukcyjnym jest znacznie mniej.

2.2.3. Rynek pracy

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Wielichowo wynosił w 2015 roku 4% (4,3% wśród kobiet i 3,8% wśród mężczyzn). Poniższy wykres przedstawia udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2009-2015 w Gminie Wielichowo, na tle powiatu grodzkiego, województwa wielkopolskiego oraz Polski. Z danych tych wynika, że w latach 2010 – 2012 następował wzrost liczby bezrobotnych, która następnie zaczęła spadać. Przez cały analizowany okres wskaźnik ten dla gminy był wyższy niż dla powiatu, ale jednocześnie niższy niż w pozostałych jednostkach. Spadek liczby bezrobotnych odzwierciedla spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej.

Ryc. 9. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2009-2015.

(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Wielichowo wynosi 2 931,27 PLN, co odpowiada 70.60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

2.2.4. Szkolnictwo i edukacja

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, efektem czego są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup ludności, np. młodzieży mieszkającej na wsi i w mieście, dziewcząt i chłopców, dorosłych bez wykształcenia i z wykształceniem.

W gminie Wielichowo funkcjonuje 9 placówek oświatowo-wychowawczych, w skład których wchodzi cztery przedszkola, trzy szkoły podstawowe, jedna szkoła społeczna oraz jedno gimnazjum.

Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych wynosi 93,95%, a dla gimnazjum 99,56%. Oznacza to, że młodzież w wieku szkolnym udaje się w celach edukacyjnych również do placówek zlokalizowanych poza gminą.

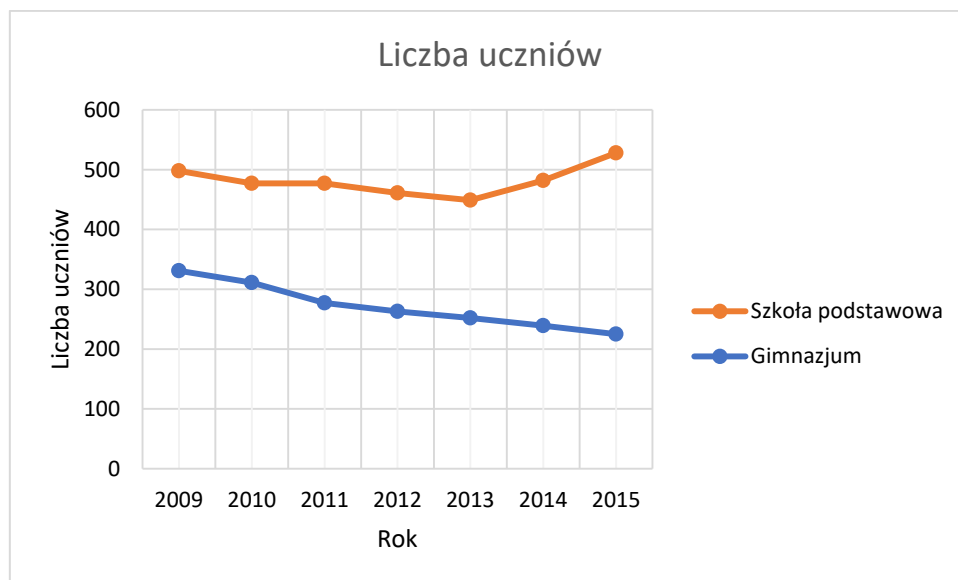
W porównaniu do całego województwa wielkopolskiego mieszkańcy gminy Wielichowo mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Wielichowo największy odsetek ma wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,9%) oraz podstawowe ukończone (26,8%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (47,1%) oraz podstawowe ukończone (17,4%).

17,3% mieszkańców gminy Wielichowo w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (16,8% wśród dziewczynek i 17,7% wśród chłopców).

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 24,9% ludności (26,2% wśród dziewczynek i 23,6% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 14 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 93,95.

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 11,7% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (10,9% wśród dziewczyn i 12,4% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 19 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (Stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) wynosi 99,56.

Poniższy wykres pokazuje wzrost liczby uczniów w szkołach podstawowych (od roku 2013) z jednoczesnym, stopniowym spadkiem liczby uczniów w gimnazjach. Zmniejszająca się liczba uczniów w gimnazjach natomiast, zwiększa jednostkowy koszt utrzymania placówki, co dodatkowo obciąża budżet gminy.

Ryc. 10. Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych gminy Wielichowo w latach 2009-2015.

(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 18,2% mieszkańców (18,3% wśród dziewczyn i 18,0% wśród chłopaków). W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 28,0% mieszkańców gminy Wielichowo w wieku potencjalnej nauki (27,8% kobiet i 28,1% mężczyzn).

Dobrej jakości edukacja jest jednym z aspektów przyciągających nowych mieszkańców (głównie młodych ludzi z dziećmi), z drugiej strony chroni przed rezygnacją rodziców z posyłania dzieci do szkoły na terenie ich miejsca zamieszkania.

Wsparcie edukacji jest inwestycją gmin we własnych mieszkańców. Edukacja i wychowanie przedszkolne są przy tym nieodłącznie związane z sytuacją demograficzną gminy.

Jednostkami organizacyjnymi w zakresie szkolnictwa i edukacji są:

- Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Wielichowie
ul. Rynek 5 64-050 Wielichowo

- Zespół Szkół im. Polskich Noblistów w Wielichowie
ul. Kościelna 7a 64-050 Wielichowo
- Szkoła Podstawowa im. Polskich Poetów w Łubnicy
ul. Szkolna 4 64-050 Wielichowo
- Szkoła Podstawowa im. Kompanii Wilkowskiej Powstańców Wielkopolskich w Wilkowie Polskim
ul. Kościańska 2 64-050 Wielichowo
- Szkoła Filialna w Śniatach
ul. Szkolna 3 64-050 Wielichowo
- Stowarzyszenie Gospodarczo-Edukacyjne "Dobro Dziecka" Gradowice
ul. Szkolna 20 64-050 Wielichowo
- Przedszkole "Świat Bajek" w Wielichowie
ul. Łąkowa 66 64-050 Wielichowo
- Przedszkole w Łubnicy
ul. Dożynkowa 4 64-050 Wielichowo
- Przedszkole "GACEK" w Śniatach
ul. Ratajczaka 8 64-050 Wielichowo
- Przedszkole w Wilkowie Polskim
ul. Główna 164-050 Wielichowo

W gminie funkcjonuje Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół w Wielichowie mieszczący się przy ul. Rynek 5, który jako jednostka organizacyjna wykonuje zadania polegające na prowadzeniu spraw administracyjno-finansowych szkół i przedszkoli. Spośród wymienionych szkół, Szkoła Podstawowa w Gradowicach działa jako placówka niepubliczna o uprawnieniach szkoły publicznej od września 2005 r. Prowadzona jest przez Stowarzyszenie Gospodarczo-Edukacyjne „Dobro Dziecka” założone, kiedy zapadła decyzja o likwidacji szkoły publicznej. W szkole uczą się dzieci z Gradowic i Augustowa. Bierze ona udział w projekcie „Z Małej Szkoły w Wielki Świat”, ponieważ ten projekt daje szkole możliwość rozwoju, a także ułatwia kontakt z podobnymi szkołami, pozwalając na wymianę doświadczeń.

Wskazując najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę (Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wielichowo na lata 2015-2022) na konieczność zapewnienia im szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego i letniego wypoczynku. Postulat ten dotyczył głównie

rozbudowy i dostępu dzieci, bez względu na miejsce zamieszkania, do infrastruktury kulturalno-sportowej. Wśród innych potrzeb dzieci i młodzieży wskazali na konieczność dalszego wspierania dzieci pochodzących z rodzin ubogich, m.in. w formie dofinansowania wyjazdów szkolnych, np. wycieczek, zielonych szkół, podręczników i przyborów szkolnych. Pilną sprawą jest także zatrudnienie psychologa w ZS w Wielichowie.

2.2.5. Bezpieczeństwo

Zadania związane z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego ustawodawca zaliczył do podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. Zadania własne gminy obejmują m.in. sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej [art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 446)].

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Grodzisku Wielkopolskim, w 2015 roku na terenie miasta i gminy Wielichowo odnotowano łącznie 93 zdarzenia o charakterze przestępczym. Wśród nich dominowały przestępstwa przeciwko mieniu (43).

W roku 2015 odnotowano następującą ilość przestępstw oszacowanych:

Przestępstwa ogółem (oszacowanie)	93
Przestępstwa o charakterze kryminalnym (oszacowanie)	53
Przestępstwa o charakterze gospodarczym (oszacowanie)	26
Przestępstwa drogowe (oszacowanie)	9
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (oszacowanie)	1
Przestępstwa przeciwko mieniu (oszacowanie)	43

2.2.6. Kapitał społeczny

Gminę Wielichowo cechuje zauważalnie wysoka aktywność społeczna i publiczna.

Jednostkami organizacyjnymi w zakresie kształtowania aktywności społecznej są przede wszystkim Centrum Kultury w Wielichowie, Biblioteka w Wielichowie, Biblioteka w Wilkowie Polskim.

Ponadto duże znaczenie dla aktywności społeczności lokalnej mają organizacje pozarządowe. Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmacnianiu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

W 2015 roku w gminie Wielichowo działało 16 stowarzyszeń, organizacji i fundacji społecznych. Poza jednostkami Ochotniczej Straży Pożarnej, funkcjonowały: Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich w Wielichowie, Gminny Związek Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych w Wielichowie, Uczniowski Klub Sportowy "Nobliści" Wielichowo, Stowarzyszenie Ludowy Klub Piłkarski Pieczarka Wielichowo, LOK Wielichowo Centrum Kultury czy Stowarzyszenie Gospodarczo-Edukacyjne "Dobro Dziecka" w Gradowicach.

Samorząd gminy, w oparciu o akt prawa miejscowego („Program współpracy Gminy Wielichowo z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”) podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę dofinansowywania działalności statutowej organizacji oraz wsparcia rzeczowego i lokalowego.

Ważną rolę w życiu kulturalnym gminy spełniają działające przy Centrum Kultury zespoły, jak: Ludowy Zespół Śpiewaczy „Wilkowianie” z Wilkowa Polskiego, chór „Wielisław”, Dziecięcy Chórek „Wesołych Chmurek” czy Szkoła Gitarowa. Ich występy ubarwiają programy imprez gminnych i wojewódzkich, są ponadto nieodłącznym elementem dożynek. W Centrum Kultury znalazły siedzibę: Koło Wędkarskie „Karaś”, Koło Ligi Obrony Kraju oraz Drużyna harcerska im. Kazimierza

Wielkiego. Mieści się w jego wnętrzach Biblioteka Publiczna, Klub Seniora oraz Sala ślubów.

W gminie Wielichowo znajdują się 3 parafie Kościoła rzymsko-katolickiego:

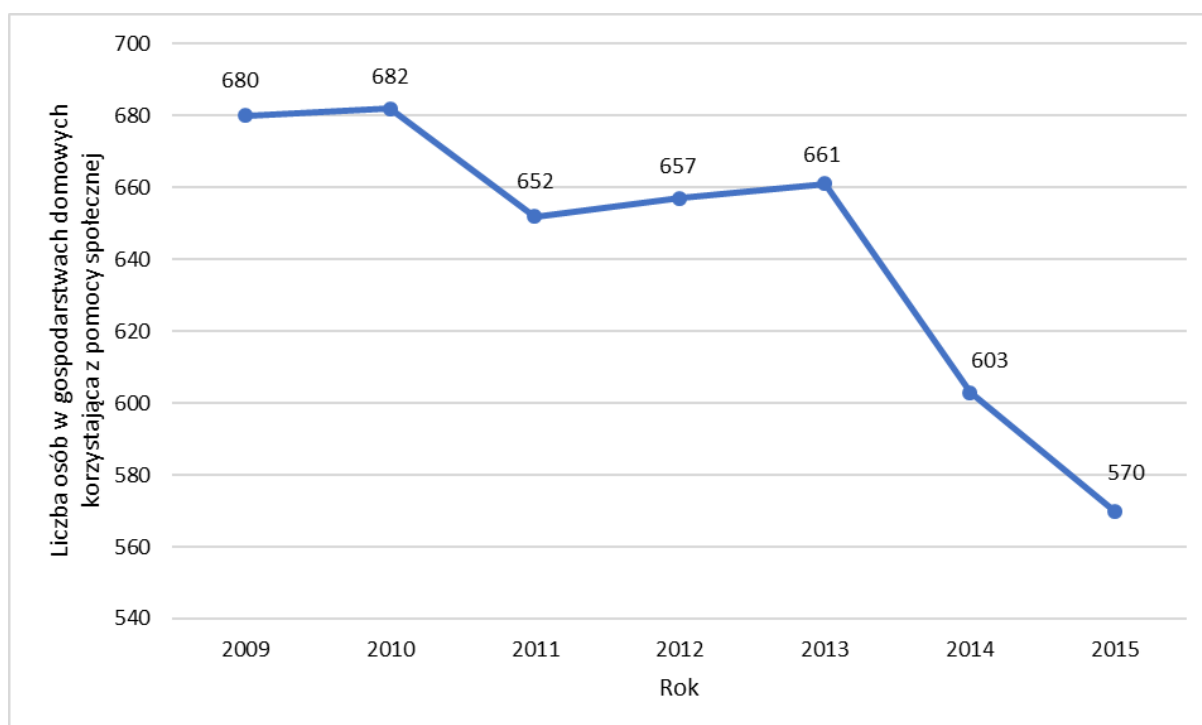
- Rzymsko-katolicka parafia p.w. Św. Marii Magdaleny w Wielichowie,
- Rzymsko-katolicka parafia p.w. Św. Jadwigi Śląskiej w Wilkowie Polskim,
- Rzymsko-katolicka parafia p.w. Św. Mikołaja w Prochach.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadania pomocy społecznej w gminie Wielichowo wykonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielichowie. Jednostka ta realizuje również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych.

Prawo do wsparcia udzielanego przez OPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych.

W wykonywaniu zadań OPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się pomocą społeczną.

W ostatnich latach wysokość środków finansowych przeznaczonych przez OPS na pomoc mieszkańcom gminy stale malała. Dominującą pozycję wśród wydatków stanowiły kwoty przeznaczone na wykonanie zadań zleconych, wśród których dominowały środki przekazane na realizację świadczeń rodzinnych. W ramach wykonywania zadań własnych gminy największe kwoty przeznaczono natomiast na udzielanie świadczeń pomocy społecznej, głównie w formie zasiłków celowych i w naturze, usług opiekuńczych, zasiłków stałych i posiłku.

Ryc. 11. Osoby korzystające z pomocy społecznej w gminie Wielichowo w latach 2009-2015.

(Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Spadek liczby bezrobotnych odzwierciedla spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez OPS pomocą społeczną wykazała, że największe grupy stanowiły dzieci i młodzież do 16 lat oraz osoby w wieku 31-40 lat i 41-50 lat. Ci z najmłodszych, którzy bezpośrednio korzystali ze wsparcia, otrzymywali pomoc głównie w postaci posiłku w szkołach. Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejsze grupy stanowiły osoby pracujące, niepracujące oraz na rencie. Analiza powyższych danych wskazuje, że mimo posiadania zatrudnienia, poziom dochodów wielu rodzin w gminie jest niski, gdyż to właśnie osoby pracujące najczęściej korzystały ze wsparcia OPS.

Najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było ubóstwo. Istotną przyczynę świadczenia wsparcia przez OPS stanowiła niepełnosprawność. OPS udzielał także pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezrobocia oraz potrzeby ochrony macierzyństwa. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez OPS wpływały na formę udzielanego wsparcia.

Najczęściej udzielaną mieszkańcom gminy formą wsparcia była pomoc finansowa, głównie w postaci zasiłków celowych oraz stałych. Duże znaczenie miała także pomoc rzeczowa udzielana przede wszystkim w postaci posiłku. Ważną formą wsparcia beneficjentów była również praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej.

W gminie Wielichowo pomocy udziela Ośrodek Pomocy Społecznej. Jednak mieszkańcy korzystają również z oferty instytucji wsparcia funkcjonujących poza gminą. Należą do nich: w Grodzisku Wielkopolskim – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Stowarzyszenie „Serce” i warsztaty terapii zajęciowej w Rakoniewicach, których klientami są osoby niepełnosprawne z gminy. Schronienia i pomocy bezdomnym poza gminą udzielają: Stowarzyszenie „MONAR” w Rożnowicach oraz Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Błońsku. Mieszkańcy gminy Wielichowo korzystają również ze wsparcia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Grodzisku Wielkopolskim.

2.3. Analiza sfery przestrzenno-funkcjonalnej

2.3.1. Podstawowe wskaźniki

Wskaźnik	Wartość wskaźnika dla Gminy Wielichowo
Odsetek gruntów leśnych, zadrzewień i zakrzewień w ogólnej powierzchni [%]	15,2%
Odsetek gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w ogólnej powierzchni [%]	3,7%
Odsetek dróg w ogólnej powierzchni [%]	2,8%
Odsetek gruntów we własności gminy	3,4%

[%]	
Dostępność do podstawowych usług [%]	90%
Dostępność do przedszkoli, szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych	przedszkoli szkół podstawowych gimnazjum 100%
Średnia powierzchnia urządzonych terenów zielonych na 1000 mieszkańców [m ² /1000 mieszkańców]	43.028m ² / 1000 mieszkańców

2.3.2. Struktura użytkowania gruntów

Wielichowo to gmina o zdecydowanie rolniczym charakterze - użytki rolne zajmują 60,2% jej powierzchni. Rolnictwo jest podstawą utrzymania mieszkańców; od lat 60-70-tych w znacznej mierze jest ono nastawione na uprawę pieczarek.

Tabela 2. Wykaz gruntów na terenie gminy Wielichowo w 2014 roku.

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	10758	100%
Użytki rolne	6476	60,20%
Użytki leśne	1631	15,16%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	403	3,75%
Wody	6	0,05%
Tereny inne i nieużytki	2242	20,84%

(źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Strukturę użytkowania gruntów przedstawia tabela powyżej. I tak powierzchnia Gminy obejmuje 10758 ha, w tym użytki rolne zajmują 6476 ha, użytki leśne 1631 ha, grunty zabudowane i zurbanizowane 403 ha, wody tylko 6 ha, a pozostałe tereny 2242 ha.

Większość gruntów, bo blisko 69% (7.446 ha), należy do osób fizycznych. Skarb Państwa posiada na terenie Gminy grunty stanowiące blisko 16% jej powierzchni (1.679 ha). Zwraca uwagę niski udział własności komunalnej. Swoją część

w strukturze własnościowej gruntów w Gminie mają również kościoły i związki wyznaniowe posiadające niecałe 2% ogólnej powierzchni Gminy (192 ha).

2.3.3. Wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną

W gminie Wielichowo dostępnych jest wiele rodzajów terenów publicznych, w tym tereny rekreacji i wypoczynku, obiekty zabytkowe i tereny zieleni. Ważny dla gminy jest również dostęp do mieszkań/lokalii mieszkalnych, obiektów kulturalnych i sportowych, a także do sieci wodno-kanalizacyjnej i dróg.

1) Obiekty sportowe

Obiektami służącymi zaspokajaniu potrzeb kultury fizycznej mieszkańców gminy Wielichowo są 2 boiska sportowe w Wielichowie oraz boiska znajdujące się przy szkołach w Wilkowie Polskim, Łubnicy i Gradowicach. Ponadto zajęcia sportowe prowadzone są w sali gimnastycznej Zespołu Szkół w Wielichowie. Centrum Kultury organizuje również cyklicznie imprezy sportowe, takie jak np. rajdy rowerowe, szkoły również posiadają bogatą ofertę imprez sportowych.

Na terenie gminy Wielichowo działają dwa stowarzyszenia kultury fizycznej. Są to: Uczniowski Klub Sportowy „Nobliści” Wielichowo oraz Stowarzyszenie Ludowy Klub Piłkarski „Pieczarka” Wielichowo. Kluby te uczestniczą w rozgrywkach oraz organizują zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży. W 2013 roku funkcjonująca w gminie baza sportowo-rekreacyjna została poszerzona o plac zabaw w Wielichowie, a w Śniatach wykonano piłkochwyty. Warto wspomnieć, że z Wielichowa pochodził Zdzisław Krzyszkowiak (ur. 3.08.1929 r. – zm. 24.03.2003 w Warszawie), lekkoatleta, mistrz olimpijski w biegu na 3 km z przeszkodami w Rzymie w 1960 r..

W uzupełnieniu danych warto dodać, że w ramach inwestycji zrealizowanych w gminie w latach 2011-2013 poszerzono gminną bazę sportowo-rekreacyjną poprzez budowę placów zabaw w miejscowościach: Dębsko, Gradowice, Trzcinica oraz Wielichowo, wybudowano boisko wielofunkcyjne w Łubnicy. W roku 2014 powstały place zabaw w Prochach, Zieminie, Łubnicy i Wilkowie Polskim.

2) Obiekty kulturalne

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Głównymi instytucjami kultury są w gminie Centrum Kultury w Wielichowie, Biblioteka w Wielichowie, Biblioteka w Wilkowie Polskim.

Gmina Wielichowo posiada również dziesięć świetlic wiejskich, które są miejscami spotkań środowisk lokalnych i imprez integrujących mieszkańców. Gmina systematycznie inwestuje w polepszanie stanu technicznego świetlic i terenów zieleni wokół nich. W Trzcinicy, Zieminie, Gradowicach, Prochach i Wilkowie Polskim w bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się place zabaw. Świetlice posiadają dobrze wyposażone zaplecze kuchenne.

W gminie organizowane są różnorodne imprezy o charakterze kulturalnorekreacyjnym. Wśród nich należy wymienić: imprezę targowo-festynową o zasięgu ogólnopolskim „Święto Pieczarki”, biesiadę „W gościnie u Wilkowie”, dożynki oraz inne imprezy okolicznościowe. Ponadto Centrum Kultury prowadzi stałe i doraźne zajęcia, takie jak: nauka tańca, nauka gry na gitarze, nauka gry na instrumentach klawiszowych. Działają przy CK sekcje: tenisa stołowego i warcabowa, a także drużyna piłki nożnej LKP „Pieczarka” i Koło Wędkarskie Karaś. Jest tu również kawiarenka internetowa.

Warto również dodać, że w ramach inwestycji zrealizowanych w gminie w latach 2011-2013 wykonano remonty sal wiejskich w miejscowościach: Wilkowo Polskie i Prochy.

3) Zabytki i turystyka

W gminie Wielichowo znajdują się liczne, zabytkowe obiekty architektoniczne i założenia urbanistyczne, w tym pałace i dworki oraz parki przypałacowe.

Należą do nich przede wszystkim kościoły:

- w Prochach – kościół p.w. św. Mikołaja, dzwonnica, ogrodzenie, plebania, brama do ogrodu,
- w Wielichowie – kościół p.w. św. Marii Magdaleny; kościół p.w. św. Narodzenia NMP oraz kościół św. Walentego z zabytkowym ołtarzem,
- w Wilkowie Polskim – kościół p.w. św. Jadwigi, wieża obronna, brama, ogrodzenie, plebania, obora, stodoła,
- w Zielęcinie – kościół p.w. św. Klemensa, oraz pałace: w Wielichowie, Wilkowie Polskim.

Ponadto decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o rejestru zabytków wpisany został historyczny układ urbanistyczny miasta Wielichowa. Z obszarowych wpisów do rejestru zabytków wymienić należy również parki pałacowe założone w stylu krajobrazowym w miejscowościach: Wielichowo, Wilkowo Polskie i Zielęcín.

Na terenie gminy znajduje się wiele stanowisk archeologicznych. Należą do nich: Prochy – grodzisko, Trzcínica – grodzisko, Reńsko – grodzisko, Zielęcín – osada oraz Ziemin – grodzisko.

Dzięki wspomnianym obiektom gmina Wielichowo stanowi interesujący obszar dla turystyki krajoznawczej i wypoczynku. Ze względu na bogactwo zachowanych wartości środowiska naturalnego, na uwagę zasługują również tereny parków krajobrazowych wokół miejscowości Prochy, Wilkowo Polskie, Zielęcín i Wielichowo.

Na terenie Gminy znanych jest 431 stanowisk archeologicznych.

Ponadto gmina Wielichowo to atrakcyjny region dla wycieczek. Czyste powietrze, ciekawe krajobrazy zachęcają do rowerowych eskapad. Gęsta sieć dróg drugorzędnych, lokalnych i polnych – mało ruchliwych – jest godna polecenia jako szlaki rowerowe. Przygotowane zostały trasy rowerowe, które mają charakter przyrodniczo – rekreacyjno – historyczny. Przygotowane trasy mają niewielki stopień trudności – są w miarę łagodne. Bez problemu pokonują je nie tylko dzieci w młodszym wieku szkolnym, ale również starsi, dla których jazda na rowerze jest możliwością zadbania o własne zdrowie.

Ryc. 12. Trasa rowerowa Wielichowo – Prochy – Tarnowa – Piotrowo Wlk. – Pruszkowo – Dębsko – Wielichowo (ok. 15 km / 2 h).

(Źródło: Urząd Miejski Wielichowo)

Korzystając wyżej przedstawionej trasy, atrakcją jest zabytkowy, drewniany kościół w Prochach, a także fragment prowadzący przez tereny leśne.

Ryc. 12. Trasa rowerowa Wielichowo – Gradowice – Augustowo – Łubnica – Gradowice – Wielichowo
(ok. 18 km / 2h)).

(Źródło: Urząd Miejski Wielichowo)

Ta nieco dłuższa trasa pochwalić się może historyczną wsią Gradowice.

Na terenie gminy Wielichowo dostępne są ścieżki pieszo-rowerowe wzdłuż drogi 312 na odcinku Wielichowo-Dębsko oraz Śniaty-Wilkowo Polskie.

Na terenie Gminy można znaleźć wiele obiektów które mają wartość zabytkową. Należą do nich między innymi:

Obiekty ujęte w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

- Prochy – dwór, grodzisko wczesnośredniowieczne, kościół św. Mikołaja, wyposażenie kościoła,
- Reńsko – grodzisko wczesnośredniowieczne,
- Trzcinica – grodzisko wczesnośredniowieczne,
- Wielichowo – kościół św. Magdaleny, kościół cmentarny Narodzenia NMP, pałac, park, wyposażenie kościoła św. Walentego, wyposażenie kościoła św. Magdaleny, wyposażenie kościoła cmentarnego, zespół folwarczny,

- Wilkowo Polskie – drzwi drewniane, dzwonnica, kościół św. Jadwigi wraz z wyposażeniem, pałac, budynki gospodarcze, kuźnia, plebania,
- Zielęcín – kościół św. Klemensa, osada wczesnośredniowieczna, zespół pałacowo-folwarczny,
- Ziemin – grodzisko wczesnośredniowieczne.

Obiekty objęte ochroną, cenne kulturowo, według wykazu Wojewódzkiego Oddziału Państwowej Służby Ochrony Zabytków w Poznaniu:

- Układ urbanistyczny miasta Wielichowa (XV – XIX w.),
- Zespoły pałacowo-folwarczne:
 - Wielichowo – pałac, park krajobrazowy, ogrodzenie i brama; folwark: rządówka, stajnie (2), obora, stodoła, spichlerz, gorzelnia; kolonia mieszkalna: czworak, ośmiorak;
 - Wilkowo Polskie – pałac, park krajobrazowy; folwark: rządówka, obora, stodoła, spichlerz, dwojak, ośmiorak;
 - Zielęcín – park krajobrazowy; folwark: rządówka i kuchnia pałacowa, dom dla pracowników sezonowych, stajnia, obory (3), stodoły (3), czworak;
 - Ziemin – rządówka, stajnia i wozownia obora, chlewnia, ośmiorak

Zespoły dworsko-folwarczne:

- Prochy – dwór, oficyna, domek ogrodnika, park krajobrazowy (pozostałości); folwark: stajnia, budynek inwentarski, owczarnia, stodoła, obora i dom oborowego, spichlerz, sieczkarnia, domy pracownicze (3).

Zespoły folwarczne:

- Dębsko – rządówka, dom pracowników folwarcznych,
- Gradowice – dom folwarczy,
- Łubnica – stajnia, obora, stodoła,
- Mokrzec – stajnia, stodoła,
- Śniaty – dworek rządcy, stajnia (folwark Śniaty I), dom folwarczy (pozostałości folwarku Śniaty II),
- Wielichowo – dom pracowników folwarcznych, dom pracowników folwarcznych z budynkiem gospodarczym, obora, budynek inwentarski, stodoła,
- Ziemin – rządówka, stajnia i wozownia, obora, chlewnia ośmiorak.

Z okazji 700-lecia wsi Śniaty powstała "Izba Historii Śniat". W wyniku podjętych działań udało się zebrać około 500 eksponatów. Jest to przede wszystkim dawny sprzęt gospodarstwa domowego i rolniczego oraz wiele dokumentów, zdjęć i

osobistych pamiątek mieszkańców Śniat. Znalazły tu również swoje miejsce kroniki Przedszkola i Szkoły Podstawowej, z których najcenniejsza – szkolna prowadzona od 1909 r. zawiera opisy życia mieszkańców Śniat na tle wydarzeń historycznych Polski i Europy. Na strychu Przedszkola, znajdują się takie eksponaty jak: dawne meble, przedmioty używane w kuchni, stary sprzęt gospodarstwa domowego, zabawki wykonane ręcznie, dawne stroje kobiece i męskie, narzędzia i przedmioty gospodarskie, dokumenty, “drzewa genealogiczne”.

Od kilkudziesięciu lat na strychu przedszkola w Śniatach zamieszkują nietoperze. Obok mroczka późnego występuje drugi gatunek nietoperzy – nocek duży. Jest też nietoperz albinos z gatunku mroczka późnego, prawdopodobnie jedyny zanotowany osobnik tego gatunku w Polsce. Kolonia nietoperzy jest pod opieką Towarzystwa Ochrony Przyrody Salamandra w Poznaniu.

4) Mieszkalnictwo

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych. W ostatnich latach ogólna liczba mieszkań w gminie Wielichowo zwiększała się systematycznie. Natomiast liczba mieszkań komunalnych pozostających w zasobach mieszkaniowych gminy pozostawała na stałym poziomie (18 mieszkań, w których mieszkało 67 osób).

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez gminę, a realizowana przez Ośrodek Pomocy Społecznej.

5) Instalacja sanitarno-techniczna

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej w gminie Wielichowo jest zróżnicowany. Funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków, działa 151 przydomowych oczyszczalni, niemniej istnieje potrzeba poprawy stanu dróg. Dobrze rozwinięta jest sieć wodociągowa i sieć kanalizacyjna.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto dodać, że w ramach inwestycji zrealizowanych w gminie w latach 2011-2013 wybudowano kanalizację sanitarną w miejscowości Wielichowo i części Wielichowa-Wsi. Ponadto

na bieżąco są realizowane remonty i przeprowadzana jest modernizacja dróg gminnych.

a) Energia elektryczna

Na terenie gminy nie ma linii najwyższych (220 kV i więcej) i wysokich napięć (110 kV). Zaopatrzenie w energię elektryczną dokonuje się za pośrednictwem linii 15 kV ze stacji elektroenergetycznych zlokalizowanych w gminach sąsiednich. Przesyłem i dystrybucją energii elektrycznej na terenie gminy Wielichowo zajmuje się spółka ENEA S.A..

b) Sieć gazowa

Przez obszar gminy w jej północnej części przebiega magistralny gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 mm relacji Kotowo – Rostarzewo – Siedlec. Doprowadzenie gazu do gminy odbywa się gazociągiem obocznym wysokiego ciśnienia DN 100 mm Augustowo – Łubnica. We wsi Łubnica znajduje się stacja redukcyjno – pomiarowa 1° o przepustowości $Q = 4000 \text{ m}^3/\text{godz}$. Długość sieci gazowej na terenie gminy wynosi 65,66 km. Ilość przyłączy gazowych w gminie to 649 sztuk.

Na terenie gminy dystrybucją gazu ziemnego do odbiorców zajmuje się Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Poznaniu. Gaz dostarczany jest dla celów komunalno-bytowych i ogrzewania mieszkań w budownictwie jednorodzinnych oraz na potrzeby drobnego przemysłu i usług. Sieć gazowa znajduje się w miejscowościach: Wielichowo, Wielichowo-Wieś, Łubnica, Trzcínica, Gradowice, Ziemin, Śniaty, Reńsko, Wilkowo Polskie i Celinki.

c) System ciepłowniczy

Na terenie gminy nie ma sieci ciepłej. Główne źródło ciepła stanowią małe kotłownie i indywidualne systemy grzewcze zaspokajające potrzeby własne budynków mieszkalnych lub obiektów zakładowych. Mieszkania przeważnie ogrzewane są węglem oraz gazem. Nadal najbardziej powszechnym sposobem ogrzewania są piece węglowe.

d) Sieć wodociągowa

Gminę Wielichowo obsługuje sieć wodociągowa o łącznej długości 85,7 km. Do budynków doprowadzonych jest łącznie 1500 sztuk przyłączy. Z sieci wodociągowej korzysta 82,9% mieszkańców gminy.

Zaopatrzenie w wodę dla miasta i gminy Wielichowo odbywa się z jednego ujęcia składającego się z dwóch studni w m. Wielichowo-Wieś. Stacja uzdatniania wody wybudowana została przy współfinansowaniu Funduszy Europejskich w 2011 roku. Woda uzdatniana jest na miejscu. Pobierana woda pochodzi z utworów trzeciorzędowych, stąd jej jakość oceniana jest jako bardzo dobra. Ponadto woda dla ok. 90 osób dostarczana jest również z wodociągu zakładowego RKS Łubnica.

e) Sieć kanalizacyjna

Na terenie gminy Wielichowo znajduje się rozdzielcza sieć kanalizacyjna o długości 10,0 km. Liczba przyłączy do budynków wynosi 417 sztuk. Sytuacja w zakresie wyposażenia oraz w dostępie do infrastruktury kanalizacyjnej na terenie gminy Wielichowo jest uregulowana. Skanalizowane są miejscowości Wielichowo oraz częściowo Wielichowo-Wieś. W pozostałych miejscowościach sieć kanalizacyjna nie istnieje, a mieszkańcy ścieki gromadzą w zbiornikach bezodpływowych lub w przydomowych oczyszczalniach ścieków. Efektywność tych rozwiązań może być bardzo duża, jednak istnieje niebezpieczeństwo związane ze świadomą niewłaściwą eksploatacją tego rodzaju urządzeń i instalacji prowadzącą do emisji zanieczyszczeń do środowiska. Zgodnie z ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 poz. 1399) gminy mają obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych oraz komunalnych osadów ściekowych. W swojej ewidencji Gmina posiada 152 sztuk przydomowych oczyszczalni ścieków i 905 zbiorników bezodpływowych.

Zarówno ścieki z systemu kanalizacyjnego jak i odbierane z indywidualnych zbiorników bezodpływowych odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w miejscowości Wielichowo-Wieś. Ostatnia modernizacja oczyszczalni przeprowadzona została w 2006 r..

Wszystkie badane wskaźniki w ściekach odpływających z oczyszczalni w Wielichowie Wsi spełniają normy zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy

wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2014 r., poz. 1800).

6) Dostęp do podstawowych usług

Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. W gminie Wielichowo funkcjonują w ramach POZ dwie przychodnie lekarza rodzinnego i gabinet lekarski, działają także 2 apteki.

W ramach promocji zdrowia organizowane były w 2013 r. imprezy rekreacyjne w miejscowościach: Dębsko, Piotrowo Wielkie, Trzcinica i Śniaty, mające uczyć aktywnego spędzania wolnego czasu, promujące ruch i prawidłowe odżywianie, a w Gimnazjum w Wielichowie realizowany był projekt edukacyjny pn. „Bądźmy zdrowi – wiemy, więc działamy”. Dla poznania sytuacji zdrowotnej mieszkańców gminy przydatna jest analiza danych będących w posiadaniu zakładów opieki zdrowotnej i indywidualnych praktyk lekarskich działających na jej terenie. W związku jednak z tym, że Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Grodzisku Wielkopolskim nie wykonuje sprawozdania MZ-11 o działalności i pracujących w podstawowej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej, brak jest szczegółowych danych dotyczących zachorowań w gminie.

7) Dostępność infrastruktury komunikacyjnej

W północnej części gminy, bezpośrednio przylegając do jej granicy, przebiega droga krajowa nr 32 granica państwa – Zielona Góra – Sulechów – Wolsztyn – Stęszew. Do tej drogi włączają się (poza granicami gminy) droga wojewódzka nr 312 oraz drogi powiatowe 3572 P i 3577 P.

Oś komunikacyjną gminy stanowi droga wojewódzka nr 312 Rakoniewice – Wielichowo – Czacz. Przez Wielichowo droga przechodzi zabudowanym układem ulicznym. Istnieje pilna potrzeba realizacji obejścia miasta. Ponieważ gmina nie jest atrakcyjnie usytuowana względem przebiegu dróg krajowych, nie ma zatem możliwości dynamicznego rozwoju w oparciu o łatwy dojazd.

Północnym skrajem gminy przebiega linia kolejowa normalnotorowa Sulechów–Luboń k. Poznania. Kontakt gminy z przewozami kolejowymi na liniach normalnotorowych zapewnia stacja osobowo – towarowa w Rakoniewicach, do której dojazd z gminy Wielichowo jest możliwy wyłącznie transportem drogowym. Dobre

połączenia komunikacyjne w gminie mają mieszkańcy miejscowości: Wielichowo, Wilkowo Polskie, Śniaty, Ziemin, Trzcínica, Łubnica, Zielęcin oraz Prochy. Gorzej wygląda to w okresie wakacyjnym, gdyż liczba połączeń ulega zmniejszeniu. Z trudnościami komunikacyjnymi zmagają się natomiast mieszkańcy miejscowości: Piotrowo, Pruszkowo, Dębsko, Gradowice, Augustowo, Reńsko oraz Celinki. Usługi komunikacyjne w gminie świadczą: firma Usługi Autokarowe „ROB - TOUR” Robert Michalski z Kamieńca, Przedsiębiorstwo Transportowe R&J Spółka z o.o. z Wolsztyna oraz firma Przewóz Osób Aleksandra Fornalska-Czapla z miejscowości Śniaty. W gminie nie ma czynnych stacji i przystanków kolejowych.

Osobnym problemem, będącym w stosunku komplementarnym dla poprawy komunikacyjnej są ciągi pieszo-jezdne, których niewystarczająca ilość, brak synchronizacji oraz cech normatywnych w znaczącym stopniu uniemożliwiają właściwą komunikację o charakterze alternatywnym (na terenie gminy brakuje ścieżek rowerowych, wg danych GUS za 2015 rok jest ich jedynie 5,6 km i nie są one pod zarządem gminy). Brak punktów stykowych łączących Wielichowo z sąsiednimi Gminami, a tym samym łączności w tym zakresie stanowi istotną barierę w zakresie dojazdu do pracy, szkół oraz instytucji publicznych, jak również w stopniu znaczącym determinuje na relatywnie niższy poziom rozwoju przemysłu i gospodarki turystycznej.

Interwencja w ramach Programu Rewitalizacji Gminy Wielichowo przynieść ma znaczącą jakościowo poprawę całościowego układu komunikacyjnego, zarówno w ujęciu wewnętrznym (dojazd do pracy, szkoły, instytucji publicznych) oraz zewnętrznym (głównie turyści).

Ciągi komunikacyjne o charakterze niskoemisyjnym mają przyczynić się do rozwoju aktywności turystycznej. Nawiązujące do nich drogi rowerowe na terenie gminy powinny pogodzić potrzeby turystów, środowiska naturalnego i lokalnych społeczności, a przede wszystkim stworzyć niskoemisyjne korytarze komunikacyjne będące alternatywnymi drogami dojazdowymi do miejsc pracy oraz szkół.

2.4. Analiza sfery technicznej

2.4.1. Podstawowe wskaźniki

Wskaźnik	Wartość wskaźnika dla Gminy Wielichowo
Odsetek przyłączy	26% (w tym obszar wiejski 0,8 %)

kanalizacyjnych w stosunku do ilości gospodarstw [%]	
Odsetek przyłączy wodociągowych w stosunku do ilości gospodarstw [%]	90,4% (w tym obszar wiejski 64,6%)
Odsetek przyłączy gazu [%]	88,9% (w tym obszar wiejski 63,1 %)
Odsetek budynków generujące niskie emisje [%]	90% (w tym obszar wiejski 95%)
Odsetek obiektów infrastruktury publicznej w złym stanie technicznym [%]	41% (w tym obszar wiejski 39%)

O potencjale i atrakcyjności danego obszaru świadczą także warunki techniczne, mogą one stać się impulsem do przyciągania nowych mieszkańców lub potencjalnych inwestorów. Określenie obszarów problemowych w tym zakresie dotyczyć będzie stanu infrastruktury technicznej, budynków i infrastruktury komunikacyjnej.

2.4.2.Instalacje sanitarno-techniczne

Stan infrastruktury wodociągowej oraz kanalizacyjnej oceniany jest jako dobry.

2.4.3.Infrastruktura komunikacyjna

Na bieżąco są realizowane remonty i przeprowadzana jest modernizacja dróg gminnych.

2.5. Analiza sfery gospodarczej

Podstawowe wskaźniki

Wskaźnik	Wartość wskaźnika dla Gminy Wielichowo
Liczba aktywnych podmiotów na każde	61,28 (w tym obszar wiejski 39,57)

1000 osób	
-----------	--

Monitoring potencjału rozwoju ekonomiczno-gospodarczego i analiza sytuacji zastanej jest niezwykle ważna w kontekście planowanych działań w ramach procesu rewitalizacji. Analizie poddany zostanie obszar przedsiębiorczości gminy. Siłą rozwojową każdej miejscowości jest jej kondycja ekonomiczno-gospodarcza.

Wyznaczenie obszarów stanowiących o problematycznym charakterze gminy Wielichowo pozwoli na dokonanie zmian, aby w przyszłości ograniczyć bariery rozwojowe tej gminy. Skuteczne zaplanowanie przemian w lokalnej gospodarce, zwiększy jej konkurencyjność i atrakcyjność dla pracowników oraz potencjalnych inwestorów.

W 2015 roku na terenie gminy Wielichowo funkcjonowało ponad 539 podmiotów gospodarczych. Większość z nich – aż 521 należy do sektora prywatnego, natomiast tylko 15 – do sektora publicznego. W strukturze wielkości przeważają mikroprzedsiębiorstwa, które zatrudniają do 9 osób – stanowią 95,% wszystkich wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Najmniej jest natomiast dużych przedsiębiorstw, w których pracuje ponad 250 osób. Stan ten wskazuje na duże rozdrobnienie gospodarcze na terenie gminy i konkurencyjność.

Do największych zakładów produkcyjnych na terenie gminy Wielichowo należą zakłady branży rolno – spożywczej: ubojnie drobiu w Wielichowo-Wieś, Grzybmar Sp. z o.o., Zakład Rolno – Przemysłowy „Wielpol” w Wielichowie prowadzący: skup i sprzedaż produktów rolnych, głównie pieczarek, produkcję koszyczków do pieczarek oraz usługi transportowe, Żwirowania „Kruszgeo” Wielkopolskie Kopalnie Spółka z o. o w Reńsku, Zakłady Mięsne Kozłowski, Rolniczy Kombinat Spółdzielczy w Łubnicy, SANTANO wytwórnia owaty tapicerskiej, UNITEK producent płyt rattanowych i płyt loomowych oraz bambusowych, Kompania Drobiarska IKO w Augustowie oraz wielu producentów grzybów uprawnych.

Ze względu na korzystne warunki glebowe podstawą gospodarki i utrzymania mieszkańców w gminie jest rolnictwo. Pozarolnicza działalność rozwija się przede wszystkim w miejscowościach położonych wzdłuż drogi krajowej nr 32 oraz drogi wojewódzkiej nr 312. Siedzibą władz gminy jest miasto Wielichowo, pełniące funkcję usługową dla mieszkańców gminy. Na obszarach wiejskich dominuje funkcja rolnicza

we wszystkich jednostkach osadniczych. Pozarolnicza funkcja - produkcyjna - występuje we wsiach: Wielichowo - Wieś, Augustowo, Łubnica i Ziemin.

Wśród podmiotów gospodarczych na terenie gminy dominuje działalność usługowa, działalność przemysłowa odgrywa znacznie mniejszą rolę.

Niezbyt korzystne usytuowanie gminy hamuje rozwój działalności gospodarczej w branżach bazujących na łatwym dojeździe.

Natomiast do mocnych stron gminy zaliczają się korzystne warunki przyrodnicze oraz dobry stan środowiska naturalnego, które sprzyjają rozwojowi produkcji rolnej na terenie gminy, w szczególności pieczarkarstwu.

2.6. Analiza sfery środowiskowej

2.6.1. Podstawowe wskaźniki

Wskaźnik	Wartość wskaźnika dla Gminy Wielichowo
Odsetek zdeklarowanych zbiorników bezodpływowych w stosunku do ilości gospodarstw [%]	61,4% (w tym obszar wiejski 85,4 %)
Odsetek budynków na terenie gminy pokrytych płytami azbestowo - cementowymi [%]	40% (w tym obszar wiejski 35%)

Obszar Gminy położony jest w obrębie dwóch mezoregionów: Pojezierza Poznańskiego - północny obszar Gminy oraz Doliny Środkowej Obry - południowa część Gminy.

Gmina charakteryzuje się młodoglacjalną rzeźbą terenu, będącą pozostałością działalności lądolodu skandynawskiego. Charakterystyczną cechą Gminy są trzy różniące się zasadniczo jednostki morfologiczne:

- Wał Lwówecko-Rakoniewicki na zachodzie,
- Równina Opalenicka w centrum i na wschodzie,
- Dolina Środkowej Obry na południu.

Obszar gminy Wielichowo leży w granicach XV Środkowowielkopolskiego rejonu klimatycznego Polski wyznaczonego na podstawie częstości występowania różnych typów pogody. Cechą charakterystyczną pogody tego regionu jest występowanie znacznej ilości dni ciepłych, a zarazem pochmurnych, ale bez opadu. Klimat gminy znajduje się pod wpływem mas powietrza oceanicznego. Klimat lokalny zróżnicowany jest w zależności od morfologii terenu. Najkorzystniejszy klimat lokalny posiada Wał Lwówecko-Rakoniewicki. Większą wilgotnością powietrza i częstymi mgłami charakteryzują się tereny położone w dolinie Obry i na Równinie Opalenickiej. Na terenie gminy znajduje się stacja meteorologiczna należąca do IMGW w Poznaniu.

Zasoby naturalne w postaci wód podziemnych, cieków wodnych, wód gruntowych, jezior oraz rzek, które są ze sobą naturalnie powiązane powodują potrzebę koordynacji w zakresie planowania i zarządzania przedmiotową substancją.

Ze względu na wiele obszarów cennych przyrodniczo, jak i wody powierzchniowe, dobry system kanalizacyjny i wodociągowy jest kluczowym zagadnieniem w temacie ich ochrony, gdyż zmniejsza on zagrożenie skażenia środowiska niebezpiecznymi substancjami.

2.6.2. Złóża kopalin

Na terenie gminy Wielichowo występuje 5 udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego oraz 2 złoża surowców ilastych. Spośród udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego eksploatowane są: "Ziemin", "Reńsko I", "Reńsko II" i "Reńsko IV". Reńsko III nie jest eksploatowane z powodu położenia na terenach leśnych. Wydobywanie ze złóż „Reńsko” i „Ziemin” zostało zaniechane. Złóż ceramiki budowlanej "Wilkowo Polskie" i "Augustowo" w chwili obecnej się nie eksploatuje. W Wielichowie rozpoznano także złoża torfu, które zakwalifikowano jako złoża o zasobach szacunkowych. Złoża te również nie są eksploatowane.

Gmina Wielichowo znajduje się w rejonie występowania złóż gazu ziemnego. Ich zasoby wydobywalne łącznie to ponad 3,5 mld m³ gazu. Gaz ziemny z tych złóż zawiera od 65 do 73% metanu i należy do podgrupy Złoża „Wielichowo”. Wraz z odwiertami „Elżbiecin”, „Jabłonna” „Ruchocice” i „Łęki” w sąsiednich gminach eksploatowane są przez PGNiG, a wydobyty gaz doprowadzany jest do mieszalni gazu w Grodzisku Wlkp.

Na terenie gminy Wielichowo znajduje się jedno złożo posiadające koncesję na wydobywanie kopaliny, będące pod nadzorem Marszałka Województwa Wielkopolskiego, złożo „Ziemin I”. Ze złoża wydobywane jest kruszywo naturalne. Ponadto na terenie gminy obowiązują koncesje wydane przez Ministra Środowiska na wydobycie gazu ze złóż: „Wielichowo”, Brońsko” i „Ruchocice”.

2.6.3. Stan środowiska (fauna i flora)

Gmina Wielichowo położona jest pod względem geobotanicznym na terenie rozległego Okręgu Poznańsko-Gnieźnieńskiego w ramach Krainy Wielkopolsko-Kujawskiej i Pododdziału Pasa Wielkich Dolin.

Na obszarze Gminy dominują dwa typy krajobrazów roślinnych: krajobraz grądowy, związany głównie z obszarami wysoczyzn morenowych oraz krajobraz łągów jesionowo-olszowych, związanych z rozległą pradoliną.

Ważną rolę w otwartym krajobrazie Gminy odgrywają zadrzewienia śródpolne, przydrożne, zieleń przywodna, zieleń parkowa, cmentarna, sady i ogrody przydomowe, które spełniają nie tylko funkcję krajobrazową, ale także ochronną. Wpływają na kształtowanie lokalnego klimatu obszarów, na których występują. Podnoszą walory estetyczno-krajobrazowe, spełniają rolę wiatro- i glebochronną.

Cechą charakterystyczną południowej części Gminy (Doliny Środkowej Obry) są bardzo liczne i dobrze rozmieszczone zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne i przywodne. Roślinność spełnia tu rolę regulatora stosunków wodnych.

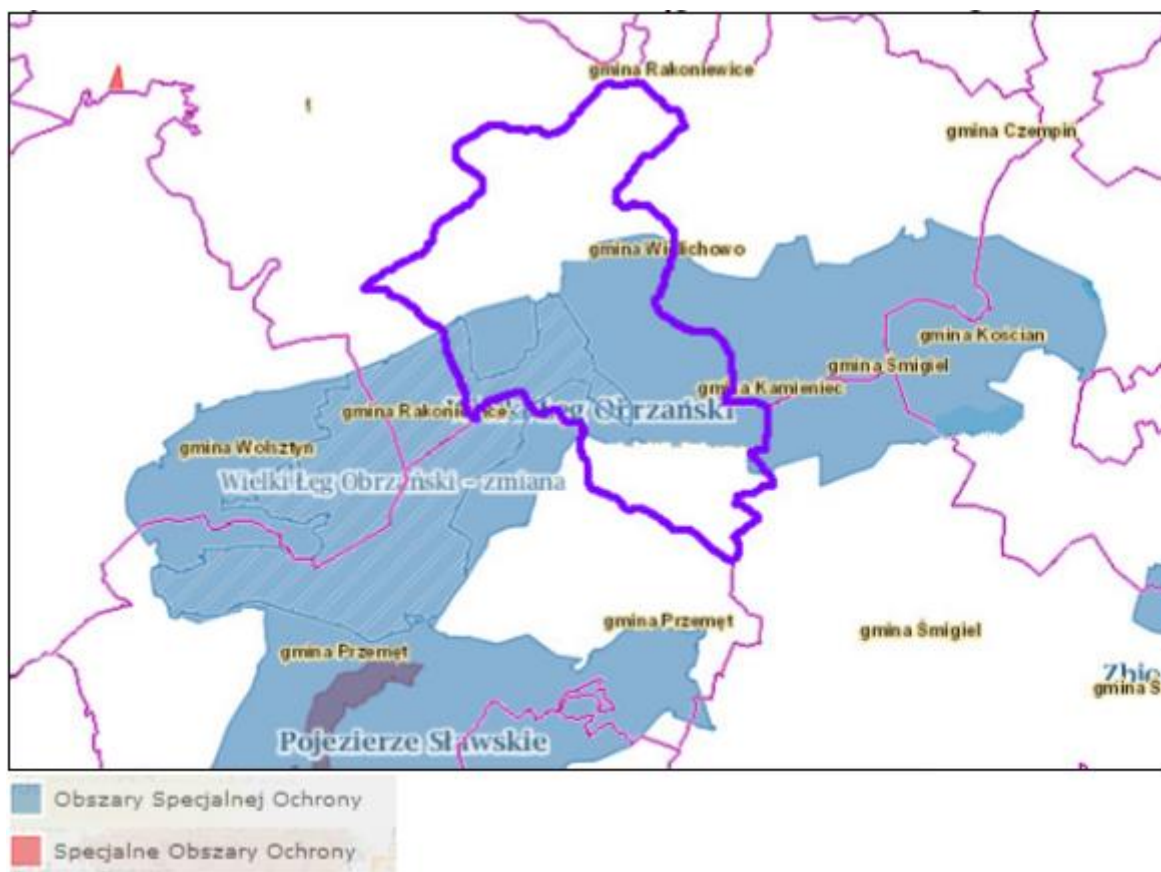
Do naturalnych zespołów roślinnych należą lasy. Lasy zajmują około 15,6% powierzchni gminy. Pod względem lesistości Wielichowo należy do grupy o małym stopniu zalesienia, znacznie poniżej średniej wojewódzkiej i krajowej. Najatrakcyjniejsza krajobrazowo i w większym stopniu zalesiona jest południowa część gminy – z kanałami Obry, o bardziej urozmaiconym ukształtowaniu terenu. Najczęściej spotykanym typem siedliskowym w lasach Gminy jest bór mieszany świeży, las mieszany oraz las wilgotny. Panującym gatunkiem jest sosna z domieszką dębu i brzozy, a na terenach podmokłych olsza. W lesie mieszanym w drzewostanie przeważa sosna z domieszką dębu, brzozy, topoli, a w lesie świeżym - dąb z topolą, modrzewiem i świerkiem. Lasy w gminie Wielichowo charakteryzują się małą atrakcyjnością dla rekreacji, zwłaszcza dla wypoczynku pobytowego, nadają się natomiast dla turystyki indywidualnej.

Na obszarach leśnych żyją - podobnie jak w innych rejonach Wielkopolski - sarny, jelenie, dziki, kuny i lisy. Na polach występują głównie zające, kuropatwy i bażanty.

Największym bogactwem przyrodniczym Gminy jest Dolina Środkowej Obry o charakterze łąkowo-leśnym, stanowiąca na odcinku od Brońska do Wroniaw ważną w skali międzynarodowej i krajowej ostoję rzadkich i zagrożonych ptaków. Gniazdują tu między innymi: bocian czarny, bocian biały, gęgawa, kania czarna, błotnik stawowy, błotnik, orlik krzykliwy i żuraw.

2.6.4. Formy ochrony przyrody

Gmina Wielichowo położona jest poza istniejącym systemem obszarów chronionych, który obejmuje wyższe formy ochrony przyrody, tj.: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. Mimo to południową część gminy stanowi ważna przyrodniczo - w skali międzynarodowej i krajowej - ostoja rzadkich i zagrożonych ptaków. Ostoja obejmuje fragment Doliny Środkowej Obry o charakterze łąkowo-leśnym wraz z Kanałami Obry: Północnym, Środkowym i Południowym. Środkową część ostoi zajmuje południowy fragment gminy Wielichowo. Wysokie walory przyrodnicze doliny Obry przyczyniły się do wytypowania go do obszarów europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 (Wielki Łęg Obrzański, o kodzie PL0000277), mających na celu utrzymanie bioróżnorodności w państwach członkowskich UE poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory.

Ryc. 13. Obszar Natura 2000 PLB300004 Wielki Łęg Obrzański na terenie gminy Wielichowo

(Źródło: <http://mapy.geoportal.gov.pl>)

Także w innej koncepcji sieci ekologicznej - ECONET - POLSKA obszar ten stanowi ważny przyrodniczo węzeł o znaczeniu krajowym (obszar 4K - obszar Pojezierza Leszczyńskiego), odznaczający się dużą różnorodnością gatunkową oraz różnorodnością form krajobrazowych i siedliskowych.

Gmina Wielichowo posiada obszary i obiekty o dużej wartości przyrodniczej poddane ochronie prawnej. Są to:

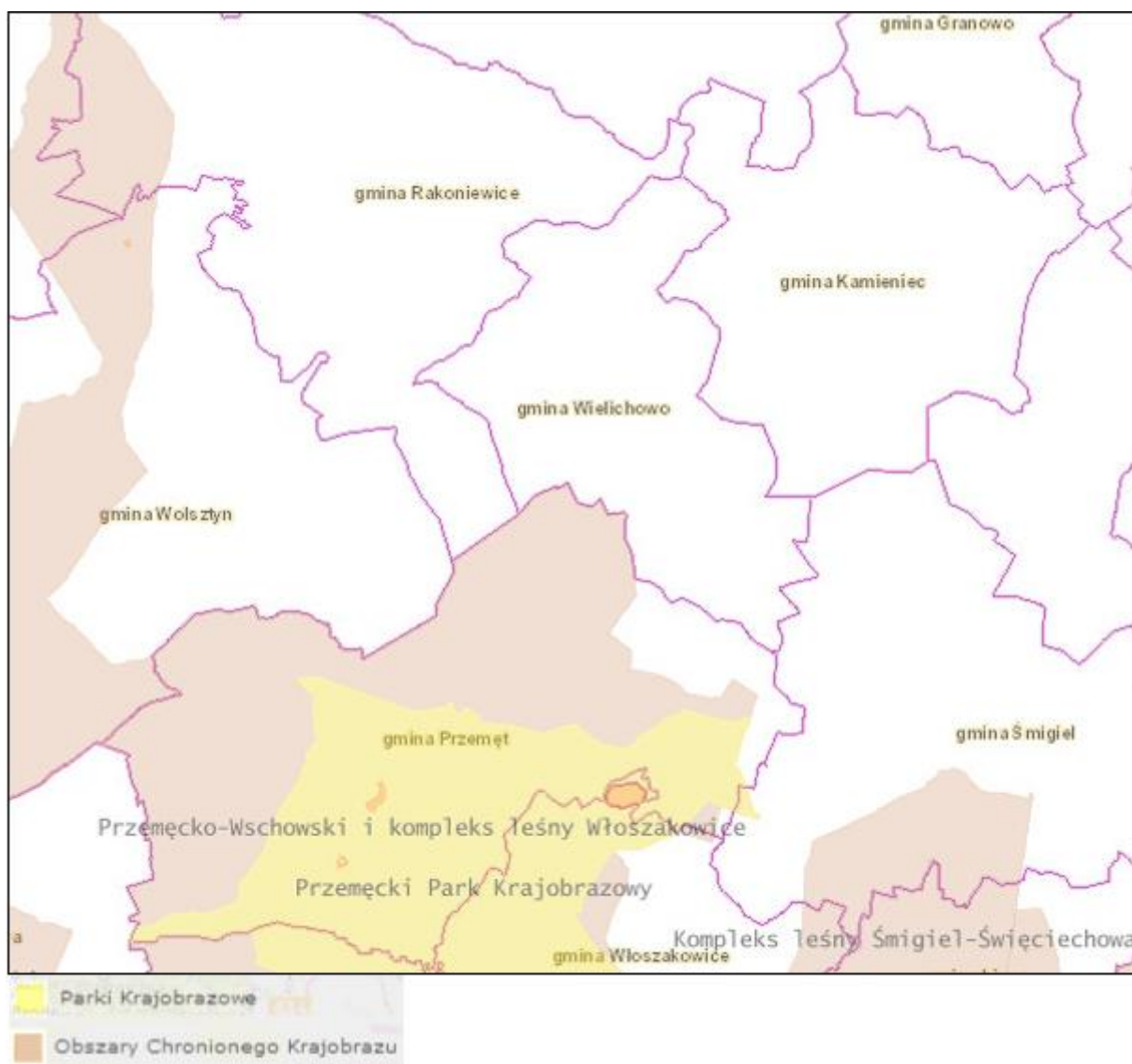
- pomniki przyrody - w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody znajduje się 17 pojedynczych okazów drzew i 2 grupy drzew: Prochy - dąb szypułkowy, Śniaty - dąb szypułkowy, Wielichowo - dąb szypułkowy, grupa dwóch dębów szypułkowych, lipa drobnolistna, buk zwyczajny, Wilkowo Polskie - klon zwyczajny, jesion wyniosły, świerk syberyjski, grab pospolity, dąb czerwony, grupa dwóch dębów szypułkowych, Zielęcín - wiąz szypułkowy i lipa drobnolistna;
- parki dworskie, objęte ochroną Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

- gleby klasy III, torfowiska i bagna - zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych;

- lasy ochronne w dolinie Obry - zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

Do rejestru zabytkowych parków wpisano 3 obiekty parkowe, 4 parki posiadają natomiast dokumentację ewidencyjną.

Na terenie gminy występują gatunki zwierząt objęte ścisłą ochroną oraz ochroną częściową. Ochroną ścisłą objęte są następujące gatunki: świergotek polny, orlik krzykliwy, bąk, bocian biały, bocian czarny, błotniak stawowy, błotniak zbożowy, derkacz, dzięcioł czarny, żuraw zwyczajny, rycyk, podróżniczek, kania czarna, kania ruda, kulik wielki, trzmielojad, siewka złota, zielonka, kropiatka, jarzębatka.

Ryc. 14. Formy ochrony przyrody na tle gminy Wielichowo.

Wzdłuż południowej granicy gminy przebiega granica obszaru chronionego krajobrazu Przemęcko-Wschowski i kompleks leśny Włoszakowice. Występującą formą ochrony są tu wcześniej wspomniane pomniki przyrody.

2.6.5. Potencjalne formy ochrony przyrody

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielichowo przedstawione zostały zasady gospodarowania na całym obszarze gminy, ze szczególnym naciskiem na ochronę i zachowanie obszarów przyrodniczo najcenniejszych, o decydującym znaczeniu dla utrzymania równowagi ekologicznej. Uznano za nienaruszalne zwarte kompleksy leśne Wału Lwówecko-Rakoniewickiego oraz ekosystemów dolin kanałów Obry, drobniejszych rzek, cieków i rowów melioracyjnych w rejonie doliny Środkowej Obry. Cenne obszary leśne, wyspy leśne, zadrzewienia, łąki, wody, obszary zabagnione i zatorfione należy chronić ze względu na różnorodność biologiczną tych terenów. Wg Studium w celu zabezpieczenia równowagi ekologicznej proponuje się przestrzeganie istniejących form ochrony przyrody oraz utworzenie rezerwatu przyrody „Dąbrowa w Reńsku”. Na obszarze proponowanym do ochrony znajdują się stanowiska gatunków roślin podlegających ochronie prawnej oraz zagrożone wyginięciem w skali regionalnej. Rośnie tu także wiele okazałych drzew. Celem ochrony jest zabezpieczenie fragmentów kompleksu leśnego reprezentującego pozostałość dawnego Łęgu Obrzańskiego. Proponuje się również utworzenie obszaru chronionego krajobrazu w dolinie Środkowej Obry stanowiącego rejon o dużym znaczeniu dla funkcjonowania całego układu przyrodniczego. Obejmuje on na terenie gminy fragment „Wielkiego Łęgu Obrzańskiego” będącego ostoją ptasią i obszarem NATURA 2000.

Występujące w obrębie gminy obszary cenne przyrodniczo pod względem występowania rzadkich gatunków roślin i zwierząt wymagają podejścia planistycznego, aby nie utraciły swych wartości przyrodniczych. Głównymi zagrożeniami dla przyrody gminy są: zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenia wód powierzchniowych, zła gospodarka wodna, nielegalne wycinanie roślin, kłusownictwo, nieprawidłowa gospodarka leśna, zmiany użytkowania gruntów. Problemem może być niedostateczna wiedza na temat stanu drzew pomnikowych,

co może skutkować niewykonaniem niezbędnych prac pielęgnacyjnych i w konsekwencji doprowadzić do utraty walorów przyrodniczych.

Niezbędne jest całościowe ujmowanie w procedurze planowania przestrzennego i dokumentach planistycznych problematyki ochrony przyrody, w tym gatunków chronionych. Stan drzew będących pomnikami przyrody winien być zdiagnozowany, a drzewa w zależności od potrzeb poddane zabiegom pielęgnacyjnym, zapewniającym ich utrzymanie w odpowiednim stanie fitosanitarnym. W dalszym ciągu należy utrzymać, ale też wzbogacić o nowe obszary zieleni urządzonej, zwłaszcza wzdłuż ulic i dróg, a także poza granicami miasta. Potrzebne są również działania na rzecz tworzenia spójnego systemu korytarzy ekologicznych oraz ochrona przyrody przed wpływem realizacji inwestycji.

2.6.6. Gospodarka środowiskowa

1) Wody

Na terenie gminy Wielichowo występują dwa użytkowe piętra wodonośne: czwartorzędowy i trzeciorzędowy. Podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia gminy w wodę odgrywa poziom czwartorzędowy. W obrębie piętra czwartorzędowego poziom użytkowy zalega głównie na obszarze Doliny Środkowej Obry będącej fragmentem jednego z najbardziej zasobnych czwartorzędowych głównych zbiorników wód podziemnych w województwie wielkopolskim – Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej (GZWP Nr 150). Ze względu na brak izolacji z poziomem nieprzepuszczalnym zbiornik ten narażony jest na zanieczyszczenia antropogeniczne. Woda ta wskazuje nieznaczne zanieczyszczenie, wymaga jednak nieskomplikowanego uzdatniania. Wody podziemne z utworów trzeciorzędowych ujmowane są w Wielichowie (ujęcie komunalne).

Z uwagi na duże znaczenie wód podziemnych powyższego zbiornika, stanowiącego główne źródło zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia ludności oraz w celu zapewnienia odpowiedniej jej jakości, niezbędne jest ciągłe podejmowanie działań zapewniających ich ochronę, na przykład poprzez zapobieganiu lokalizacji obiektów mogących negatywnie wpływać na jakość wód.

Niekorzystny wpływ na wody powierzchniowe i podziemne ma intensywna gospodarka rolna. Przeprowadzone badania wykazały, że rolnictwo dostarcza zbyt dużo nawozów naturalnych, więcej aniżeli potrzebują tego rośliny, w skutek czego

znaczna ich część przedostaje się do wód, pogarszając ich jakość i wywołując eutrofizację. Intensywna produkcja rolna i stosowanie nawozów w dawkach przekraczających potrzeby nawozowe roślin, powoduje przedostawanie się zawartych w nich składników (w szczególności azotu) do wód powierzchniowych i podziemnych, wpływając na ich jakość.

Badania jakości wód podziemnych, prowadzone przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w ramach monitoringu operacyjnego, wykazały że Jakość wód mieściła się w granicach III klasy (wody zadowalającej jakości).

Na terenie gminy brak jest jezior. Sztuczne zbiorniki wodne to stawy przeciwpowodziowe, stawy rybne i małe zbiorniki wiejskie, znajdujące się w miejscowościach: Prochy, Augustowo, Wielichowo, Dębsko, Trzcinica, Piotrowo Wielkie, Pruszkowo, Śniaty, Wilkowo Polskie, Wielichowo-Wieś, Gradowice, Łubnica. Brak planów budowy kolejnych zbiorników wodnych. Ze względu na brak naturalnych zbiorników wodnych, nie utworzono kąpielisk oraz miejsc wykorzystywanych do kąpieli.

Na terenie gminy Wielichowo występują obszary narażone na skutki wystąpienia powodzi, są to tereny wzdłuż kanałów Obry. W skutek intensywnych opadów może dojść do podtopień obszarów znajdujących się w dolinie rzeki. Odbiorem nadmiaru wody oraz utrzymaniem odpowiedniego poziomu wilgoci w gruntach rolniczych zajmują się rowy melioracyjne, w większości będące na utrzymaniu spółki wodnej. Ich stan techniczny w połowie oceniany jest jako niezadowalający, a przez wieloletnie zaniedbania nie spełniają już swej roli. Rowy melioracyjne pełnią bardzo ważną rolę w regulacji stosunków wodnych w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz w ochronie użytków rolnych przed powodzią. Ze względu na prawidłowe funkcjonowanie niezbędna jest ich konserwacja co najmniej dwa razy do roku tj. wiosną i jesienią. Brak konserwacji rowów melioracyjnych może doprowadzić do podtopień oraz całkowitego ich zaniku.

Dla terenu gminy sporządzone zostały mapy zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego, które są w posiadaniu Gminy.

Ryc. 15. Wstępna ocena ryzyka powodziowego – obszary narażone na ryzyko niebezpieczeństwa powodziowego.

(Źródło: <http://mapy.geoportal.gov.pl>)

W celu utrzymania prawidłowych stosunków wodnych niezbędne są regularne prace konserwacyjne na rowach melioracyjnych, ciekach naturalnych oraz budowa, przebudowa i konserwacja zbiorników pełniących funkcje małej retencji.

Na jakość wód w dalszym ciągu wpływ mają zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego i rolniczego. Nadal istnieją duże dysproporcje w zakresie wyposażenia miejscowości w sieci kanalizacyjne. Nielegalne zrzuty ścieków ze zbiorników bezodpływowych do przydrożnych rowów i cieków oraz na obszary okolicznych łąk i pól oraz ich nieuszczelnienie, przyczynia się do zanieczyszczenia gruntów i wód. Istotnymi źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych jest intensywna produkcja rolna i hodowla zwierząt. Spływ zanieczyszczeń z obszarów rolniczych, w konsekwencji jest rezultatem zaliczenia części gminy do obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych

(OSN). Wzrost liczby ludności oraz wyższe zapotrzebowanie na wodę prowadzi do zwiększonego korzystania z zasobów wodnych, co w powiązaniu z występującymi na tym obszarze warunkami atmosferycznymi, zwłaszcza niskimi opadami może prowadzić do nadmiernej eksploatacji zasobów wód pitnych oraz stwarza potrzebę podnoszenia świadomości w zakresie racjonalnego gospodarowania wodą.

W celu poprawy stanu środowiska wodnego działania powinny się koncentrować na kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych. W przypadku powstania nowej sieci kanalizacyjnej - egzekucji obowiązku przyłączania nieruchomości do sieci. Dodatkowo – kontynuowanie budowy kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w celu zwiększenia dostępności mieszkańców do kanalizacji sanitarnej. Działaniem ciągłym jest rozpowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej.

2) Powietrze

Źródła zanieczyszczeń powietrza możemy podzielić ze względu na pochodzenie na dwie grupy: pochodzenia naturalnego oraz antropogenicznego. Wśród zanieczyszczeń powietrza wyróżnia się między innymi: pyły, sadze, aerozole, gazy i pary, substancje aromatyczne (odory), a także różnego rodzaju energie (hałas i wibracje, promieniowanie elektromagnetyczne). Zanieczyszczenie powietrza powyżej wymienionymi substancjami ma negatywny wpływ na jakość życia i zdrowie człowieka, a także zaburza prawidłowe funkcjonowanie ekosystemów.

Głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy Wielichowo jest tzw. emisja niska, związana ze stosowaniem paliw o niskiej jakości w paleniskach domowych oraz z działalnością małych zakładów, nie podlegających obowiązkowi posiadania pozwolenia na emisję do powietrza gazów i pyłów. Dla terenów wiejskich jej uciążliwość wynika głównie z rozproszenia źródeł emisji (emisja niska z palenisk domowych). W znacznej części są to źródła opalane węglem. Problem ten widoczny jest zwłaszcza w okresie grzewczym. Na niską emisję składają się również zanieczyszczenia pochodzące z transportu drogowego, zwłaszcza na terenach przyległych do drogi krajowej 32. Ponadto z transportem drogowym związane są również firmy magazynowe, logistyczne oraz stacje paliw. Na skutek czynności eksploatacyjnych do atmosfery emitowane są: zanieczyszczenia gazowe: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory aromatyczne oraz zanieczyszczenia pyłowe w postaci związków: ołowiu, kadmu, niklu i miedzi.

Na terenie gminy Wielichowo nie prowadzi się pomiaru jakości powietrza. Najbliższy punkt pomiarowy zlokalizowany jest w gminie Kamieniec w m. Cykowo, gdzie powietrze monitoruje się metodą pasywną (metodą wskaźnikową) polegającą na miesięcznej ekspozycji specjalnie przygotowanych próbników, zawieszonych na wysokości około 1,5 metra i oznaczaniu zanieczyszczeń raz w miesiącu. Metodą tą prowadzi się badania stężeń dwutlenku siarki i tlenków azotu w przeliczeniu na dwutlenek azotu. Z badań wynika, że nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu substancji.

W celu zmniejszenia emisji niskiej pochodzącej z domowych palenisk i obiektów użyteczności publicznej, powinno się dążyć do zmiany systemów grzewczych, wykonania termomodernizacji budynków, rozbudowy sieci gazowej, a także promować stosowanie alternatywnych źródeł ciepła (pompy ciepła, kolektory słoneczne, itp.). W celu zachęcenia mieszkańców gminy do zmiany nośników na bardziej przyjazne środowisku, należy realizować kampanie edukacyjne na temat szkodliwości niskiej emisji oraz informować o możliwościach finansowania działań termomodernizacyjnych i odnawialnych źródeł energii. W zakresie transportu najważniejsze kierunki działań to: dalsza poprawa stanu technicznego dróg i ulic, budowa ścieżek rowerowych. Podjęte działania przyczynią się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodzących ze środków transportu.

3) Klimat akustyczny

Najczęściej klimat akustyczny ocenia się ilościowo przy pomocy równoważnego poziomu dźwięku wyrażonego w decybelach [dB]. Dopuszczalne wartości poziomów dźwięku w środowisku określa załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 112).

Ze względu na powszechność występowania, znaczny zasięg oddziaływania oraz liczbę narażonej ludności, podstawowym źródłem uciążliwości akustycznych dla środowiska jest hałas komunikacyjny. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 32 Gubin – Stęszew oraz droga wojewódzka nr 312 Rakoniewice – Czacz. Fragment drogi krajowej nr 32 o długości 1,25 km, przebiega poza obszarem zabudowanym, w znacznej odległości od zabudowań, dlatego problem hałasu w tym przypadku nie

występuje. Droga wojewódzka nr 312 przebiega przez obszar zabudowany miejscowości: Wielichowo, Ziemin, Śniaty, Wilkowo Polskie.

Brak pomiarów hałasu komunikacyjnego na terenie gminy, zwłaszcza wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 312 nie pozwala stwierdzić jednoznacznie czy problem hałasu na tym terenie występuje.

Konieczne jest wskazanie konieczności przeprowadzenia pomiarów hałasu. Niezbędna jest również dalsza modernizacja istniejących dróg, organizacja ruchu. Przy projektowaniu budowy ścieżek rowerowych należy pamiętać o zapewnieniu pieszym odpowiedniej szerokości chodnika.

4) Gleby

W gminie nie występują gleby o wysokiej żyzności (I i II), największy udział mają gleby klas IV i V. Wśród gruntów ornych 70% zajmują gleby żytne, z czego gleby dobre stanowią 25%, a 45% gleby słabe. Grunty orne to przeważnie gleby brunatne wylugowane, bielice, czarne ziemie i czarne ziemie zdegradowane oraz mursze. Na obszarze Gminy przeważają gleby o odczynie lekko kwaśnym (45% powierzchni użytków rolnych), kwaśne i obojętne (po 24% powierzchni użytków rolnych), bardzo kwaśne i zasadowe (po 2% powierzchni użytków rolnych). Wapnowania, wpływające korzystnie na właściwości fizyczno-chemiczne i biologiczne gleb, wymaga niemal 50% powierzchni użytków rolnych.

Rozmieszczenie przestrzenne gleb uwarunkowane jest morfologią powierzchni (Wał Lwówecko-Rakoniewicki, Równina Opalenicka i Dolina Środkowej Obry). Gleby słabe i najslabsze związane są z występowaniem dolin rzecznych (szczególnie Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej), zbudowanych głównie z piasków różnoziarnistych. Z występowaniem wysoczyzny morenowej (Równiny Opalenickiej) związane są gleby wysokich i średnich klas.

Największym zagrożeniem dla gleb są nielegalne wysypiska odpadów, proces przekształcania gruntów rolnych zwłaszcza pod zabudowę, samo rolnictwo, a dokładniej sposób nawożenia i stosowanie wielu pestycydów. Z uwagi na eksploatację kopalin działania mogą dotyczyć racjonalnego wydobywania oraz przywracania terenu do stanu naturalnego po zakończonej eksploatacji.

5) Odpady

Gmina Wielichowo, tak jak pozostałe gminy powiatu grodziskiego należą do Związku Międzygminnego Centrum Zagospodarowania Odpadów „SELEKT” realizującego w ich imieniu zadania z zakresu zagospodarowania odpadów komunalnych, a więc zajmuje się wywozem nieczystości stałych.

Znaczną część odpadów komunalnych zawierają odpady ulegające biodegradacji. Większość jest bezpośrednio zagospodarowywana u źródła, zwłaszcza na terenach wiejskich i w zabudowie jednorodzinnej, gdzie powstające odpady często są kompostowane w kompostownikach. Gmina Wielichowo ani Związek Międzygminny SELEKT nie gromadzą danych od mieszkańców odnośnie gospodarowania odpadów zielonych w przydomowych kompostownikach.

Oprócz zbiórki odpadów „u źródła” od 6 maja 2015 r. istnieje możliwość przekazania odpadów problemowych do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (tzw. PSZOK) zlokalizowanego w m. Wielichowo-Wieś, na działce o numerze ewidencyjnym 20/9. W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów opakowaniowych ze szkła, metali i tworzyw sztucznych.

Jeśli chodzi o nieczystości płynne, usługi te wykonuje Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o.. Spółka ta prowadzi również szereg działań związanych z utrzymaniem porządku i czystości w gminie, w tym kieruje oczyszczalnią.

Na terenie gminy Wielichowo znajduje się jedna instalacja odzysku odpadów w miejscowości Ziemin. Na terenie gminy Wielichowo znajdują się dwa zamknięte składowiska w Łubnicy i Śniatach.

W kompetencji organów gminy leżą kwestie związane z utrzymaniem czystości i porządku na swoim terenie. W ostatnich latach nie wydano decyzji nakazujących usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania.

Szczególną uwagę na terenie gminy Wielichowo należy przywiązać również do problemu odpadów zawierających azbest należących do odpadów budowlanych. W związku z obowiązkiem usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. każda gmina powinna posiadać opracowany program usuwania azbestu. Gmina Wielichowo nie posiada własnego programu lecz przystąpiła do powiatowego programu usuwania wyrobów zawierających azbest. Zgodnie z ewidencją Bazy Azbestowej na terenie gminy Wielichowo występuje 141 698 m² płyt azbestowo-

cementowych, z czego 104 312 m² należy do osób fizycznych, natomiast 37 386 m² do osób prawnych w tym 60,5 m² do Gminy Wielichowo.

Ze względu na ilość wyrobów azbestowych oraz wysokie koszty związane z usuwaniem tych odpadów niezbędna jest pomoc finansowa przez udzielanie dotacji z funduszy ochrony środowiska. Tempo usuwania wyrobów azbestowych jest zbyt wolne i termin całkowitego wyeliminowania wyrobów azbestowych jest zagrożony.

6) Sieć ciepłownicza

Głównym problemem na terenie gminy Wielichowo jest stosowanie paliw o niskiej jakości w paleniskach domowych. Dla terenów wiejskich uciążliwość emisji niskiej wynika głównie z rozproszenia źródeł emisji (emisja niska z palenisk domowych). W znacznej części są to źródła opalane węglem. Problem ten widoczny jest zwłaszcza w okresie grzewczym.

W celu zmniejszenia emisji niskiej pochodzącej z domowych palenisk i obiektów użyteczności publicznej, powinno się dążyć do zmiany systemów grzewczych, wykonania termomodernizacji budynków, rozbudowy sieci gazowej, a także promować stosowanie alternatywnych źródeł ciepła (pompy ciepła, kolektory słoneczne, itp.). W celu zachęcenia mieszkańców gminy do zmiany nośników na bardziej przyjazne środowisku, należy realizować kampanie edukacyjne na temat szkodliwości niskiej emisji oraz informować o możliwościach finansowania działań termomodernizacyjnych i odnawialnych źródeł energii.

7) Elektroenergetyka

Do najpowszechniejszych źródeł promieniowania elektromagnetycznego należą linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia (110 kV i więcej), stacje nadawcze radiowe i telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Na terenie gminy nie ma linii najwyższych (220 kV i więcej) i wysokich napięć (110 kV). Zaopatrzenie w energię elektryczną dokonuje się za pośrednictwem linii 15 kV ze stacji elektroenergetycznych zlokalizowanych w gminach sąsiednich. Najbardziej rozpowszechnione źródła promieniowania to m.in. nadajniki baz telefonii komórkowej, nadajniki stacji radiowych, nadajniki radiostacji telewizyjnych. Na terenie gminy zlokalizowane są 3 nadajniki sieci komórkowej. Wszystkie nadajniki sieci komórkowych podlegają zgłoszeniu Staroście Grodzkiemu. Do takiego zgłoszenia

dołączane są wyniki pomiarów promieniowania elektromagnetycznego. Urządzenia Wi-Fi i inne umożliwiające radiowy dostęp do sieci internetowej są nowym źródłem emitującym pola elektromagnetyczne do środowiska. Ze względu na bardzo szybki wzrost liczby tych urządzeń, udział ich w emisji pól elektromagnetycznych do środowiska może znacząco wzrosnąć. System jest praktycznie otwarty dla każdego i nie można ocenić liczby urządzeń (każdy, kto chce mieć radiowy dostęp do Internetu, może go kupić i użytkować).

Sposób prowadzenia badań poziomów pól elektromagnetycznych określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz. U. z 2007 r. Nr 221, poz. 1645). Rozporządzenie obliguje do wyznaczenia na terenie każdego województwa po 135 punktów pomiarowych z podziałem po 45 w każdym roku 3-letniego cyklu pomiarowego, w tym po 15 punktów dla 3 kategorii obszarów dostępnych dla ludności tj.: centralnych dzielnic lub osiedli miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys., pozostałych miast; terenów wiejskich. Pomiary wykonuje się w odległości nie mniejszej niż 100 metrów od źródeł emitujących pola elektromagnetyczne. Ostatnie pomiary poziomów PEM prowadzone były w roku 2012 w jednym punkcie – w Wielichowie przy ulicy Dworcowej – wytypowanym do badań w kategorii terenów pozostałe miasta. Zmierzony poziom składowej elektrycznej pola wyniósł 0,08 V/m, zatem nie występowało przekroczenie poziomu dopuszczalnego wynoszącego 7 V/m.

Występujące konflikty związane z rozwojem instalacji wytwarzających promieniowanie elektromagnetyczne powinny być uwzględniane w zapisach w studium i planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

8) Energia odnawialna

Wykorzystanie energii odnawialnej nie powoduje zanieczyszczeń, ogranicza emisję gazów cieplarnianych, a jednak powoduje pewne problemy i nie pozostaje bez negatywnego wpływu na środowisko.

Brak realizacji przedsięwzięć związanych z pozyskiwaniem energii odnawialnej związany jest głównie z niską świadomością ekologiczną mieszkańców, nieuzasadnionym strachem przed lokalizacją instalacji energetycznych. Brakuje działań związanych z promocją możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł

energii. Niewątpliwie należy wzmocnić propagowanie postaw ekologicznych oraz podjąć radykalne działania zmierzające do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców.

Z uwagi na uwarunkowania klimatyczne, gospodarcze i przestrzenne, sprzyjający jest rozwój małych indywidualnych instalacji wykorzystujących OZE (instalacje fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła). Gmina nie wyznaczyła w Studium obszarów pod rozwój odnawialnych źródeł energii. Obecnie na terenie gminy w małym stopniu wykorzystuje się odnawialne źródła energii, jednak w najbliższej perspektywie możliwy jest jej rozwój. Należy dążyć do osiągnięcia założonych poziomów zużycia energii odnawialnej – co najmniej 15% do końca 2020 r.. Na poziomie gminnym działania te polegać będą na podnoszeniu poziomu świadomości mieszkańców oraz stworzeniu dogodnych warunków lokalizacyjnych dla potencjalnych inwestorów.

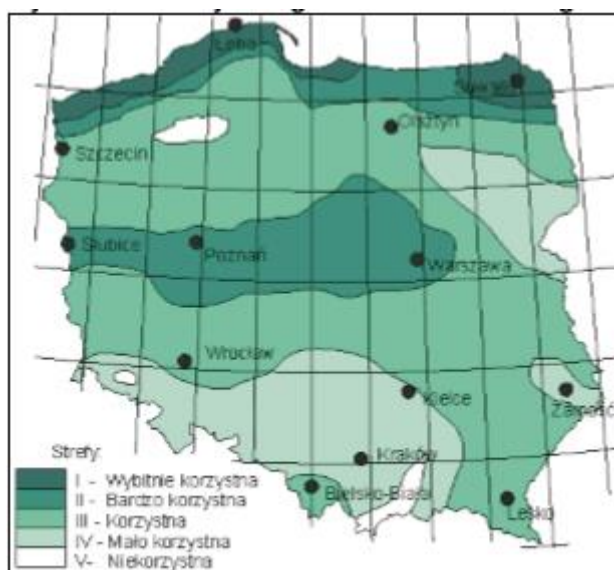
Energia geotermalna

Wielkopolska ma stosunkowo dobre uwarunkowania związane ze źródłami geotermalnymi. Uwarstwienie terenów korzystnych przebiega na osi północny zachód – południowy wschód. Cała Wielkopolska jest regionem o znaczących i możliwych do wykorzystania zasobach eksploatacyjnych wód i energii geotermalnej. Wykonane w latach 1996-2000 oceny zasobów wykazały, że prawie każda gmina województwa wielkopolskiego, posiada dobre warunki do zagospodarowania energii geotermalnej. Daje to szerokie możliwości zarówno w zakresie przedsięwzięć własnych gmin, jak i przede wszystkim w zakresie inicjatyw sektora prywatnego zainteresowanego realizacją autonomicznych instalacji pozyskujących energię na potrzeby własne lub do celów komercyjnych. Niezależnie od występowania naturalnych basenów sedymentacyjnych wypełnionych gorącymi wodami podziemnymi coraz powszechniej stosowane są pompy ciepła. Pompy ciepła to urządzenia proekologiczne pozwalające na zmniejszenie kosztów ogrzewania domów. Pozyskana energia może być przeznaczona na ogrzanie wody użytkowej lub budynku. Podstawową zaletą wyróżniającą pompy ciepła od innych systemów grzewczych jest to, że 75% energii potrzebnej do celów grzewczych czerpanych jest bezpłatnie z otoczenia, a pozostałe 25% stanowi prąd elektryczny. Powoduje to, że pompy ciepła, w obecnej chwili są najtańszymi w eksploatacji urządzeniami w porównaniu z innymi urządzeniami i grzewczymi.

Ograniczeniem dla pozyskania energii geotermalnej są w głównej mierze wysokie koszty wierceń.

Energia wiatru

Dla uzyskania realnych wielkości energii użytecznej z wiatru wymagane jest występowanie odpowiednio silnych wiatrów (o prędkości powyżej 4 m/s) o stałym natężeniu. Dla oceny uwarunkowań rozwoju energetyki wiatrowej istotne znaczenie ma analiza zasobów użyteczności energii wiatru na wysokości 10 i 30 m, które wykazała, że teren gminy położony jest w rejonie korzystnych warunków wietrznych, co oznacza, że na jego terenie występują sprzyjające warunki meteorologiczne dla rozwoju tego rodzaju energetyki, a prędkość wiatru wynosi odpowiednio: na wysokości 10 m – 4-4,5 m/s, na wysokości 30 m – 4,5-5 m/s.⁶ Jednak do elementów decydujących o możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych należą również inne uwarunkowania, w tym przyrodnicze, kulturowe, infrastruktura techniczna oraz komunikacja. Dla rozwoju energetyki wiatrowej istotne znaczenie ma rozmieszczenie form ochrony przyrody.

Ryc. 15. Strefy energii wiatru w Polsce wg H. Lorenc.

(Źródło: Ośrodek Meteorologii IMiGW)

W opracowanym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielichowo brak wyznaczonych terenów pod lokalizację farm wiatrowych.

Wykluczenia rozwoju energetyki wiatrowej w gminie Wielichowo z uwagi na uwarunkowania przestrzenne:

- tereny zabudowane,
- lasy,
- obszary objęte ochroną prawną,
- układy dolinne rzek,
- strefy rolno-leśne,
- ograniczenia społeczne – niechęć przed dużymi instalacjami w sąsiedztwie.

Zgodnie z „Tymczasowymi wytycznymi dotyczącymi oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze” elektrowni wiatrowych nie należy lokalizować w odległości mniejszej niż 200 m od granicy lasu i niebędących lasem skupisk drzew o powierzchni 0,1 ha lub większej oraz odległości mniejszej niż 200 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych wykorzystywanych przez nietoperze.

Energia słoneczna

W Polsce istnieją dość dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego. Natężenie promieniowania słonecznego w całym obszarze województwa wielkopolskiego i występujących warunkach klimatycznych zapewnia ekonomiczne przetwarzanie go w energię użyteczną. Potencjał ten jest wystarczający do wykorzystania na potrzeby bytowe mieszkańców, do podgrzewania ciepłej wody, choć koszty inwestycji są często zbyt duże w stosunku do możliwości osób fizycznych. Coraz częściej wykorzystuje się energię słoneczną, dzięki możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych na ten cel. Ze względu na dużą zmienność sezonową i dobową potencjał ten nie zaspokoi potrzeb produkcyjnych przemysłu rolnego i rolno-spożywczego.

Brak informacji na temat wykorzystywania energii słonecznej na terenie gminy Wielichowo, ponieważ pojedyncze kolektory słoneczne oraz instalacje fotowoltaiczne montowane głównie przez osoby fizyczne i nie wymagają zgłoszenia.

Ograniczeniem dla lokalizowania kolektorów słonecznych i instalacji fotowoltaicznych jest jedynie ich miejsce usytuowania na obiekcie. W przypadku dużych powierzchni instalacji przemysłowych niezbędne jest ich umieszczenie w gminnych dokumentach planistycznych.

Energia z biomasy i biogazu

Biomasa to najstarsze i najszerzej współcześnie wykorzystywane odnawialne źródło energii. Należą do niej zarówno odpady biodegradowalne z gospodarstw domowych, jak i pozostałości po przycinaniu zieleni miejskiej. Biomasa to cała istniejąca na Ziemi materia organiczna, wszystkie substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego ulegające biodegradacji. Biomasa są resztki z produkcji rolnej, pozostałości z leśnictwa, odpady przemysłowe i komunalne. Pod względem energetycznym 2 tony biomasy równoważne są 1 tonie węgla kamiennego. Także pod względem ekologicznym biomasa jest lepsza niż węgiel gdyż podczas spalania emituje mniej SO₂ niż węgiel. Bilans emisji dwutlenku węgla jest zerowy ponieważ podczas spalania do atmosfery oddawane jest tyle CO₂ ile wcześniej rośliny pobrały z otoczenia. Ogrzewanie biomasą staje się opłacalne - ceny biomasy są konkurencyjne na rynku paliw. Wykorzystanie biomasy pozwala wreszcie zagospodarować nieużytki i spożytkować odpady. Biomasa jest zatem o wiele bardziej wydajna niż węgiel, a w dodatku jest stale odnawialna w procesie fotosyntezy.

Najistotniejsze w Wielkopolsce są odpady drzewne pochodzące z gospodarki leśnej oraz słoma pochodząca z gospodarki rolniczej. Wielkopolska ma najpoważniejszy w kraju potencjał związany z produkcją słomy. Na glebach o niskich klasach bonitacyjnych zwłaszcza grunty klasy IV-V, na których prowadzenie gospodarki rolnej w tradycyjnych jej zakresach staje się w istotnej mierze mniej opłacalne, wprowadza się uprawę tak zwanych roślin energetycznych. W przypadku roślin drzewiastych będą to głównie wierzba krzewiasta, topola i miskant olbrzymi. W przypadku roślin trawiastych lub uprawnych będą to zboża (pozyskiwanie odpadów z produkcji podstawowej), rzepak, i dobrze plonująca trzcina. Rzepak jest także podstawowym w Polsce źródłem surowca do produkcji biopaliw.

Biogaz zgodnie z prawem energetycznym to paliwo gazowe otrzymywane z surowców rolniczych, produktów ubocznych rolnictwa, płynnych lub stałych odchodów zwierzęcych, produktów ubocznych lub pozostałości przemysłu rolno-spożywczego lub biomasy leśnej w procesie fermentacji metanowej.

W zasadzie każdy rodzaj biomasy roślinnej, z wyjątkiem roślin zdrewniałych, może być wykorzystany w procesie produkcji biogazu. To, co decyduje o wyborze konkretnego gatunku, to względy ekonomiczne i ekologiczne jego uprawy. Obecność biogazowni może być odczuwalna w środowisku. Podstawowym problemem jest niechęć lokalnej społeczności, której może przeszkadzać intensywność zapachowa,

która bywa bardzo dokuczliwa, zwłaszcza podczas załadunku biomasy do komór. Rozwiązania techniczne mogą poprawić pracę systemu na tyle, że zapachy związane z eksploatacją występują jedynie w pobliżu biogazowni, niemniej lokalne warunki klimatyczne i fizjograficzne mogą przyczyniać się do rozprzestrzeniania się nieprzyjemnych odorów na relatywnie duże odległości.

Ponadto biomasę również można pozyskać z:

- oczyszczalni ścieków,
- zakładów przemysłowych - ścieki z zakładów: o przetwórstwa spożywczego (rzeźni, mleczarni, przetwórstwa mięsnego, cukrowni),
- odpady z przemysłu rolno-spożywczego,
- składowisk odpadów komunalnych.

Ograniczeniem dla rozwoju energetyki z pozyskiwania biomasy, biogazu i biopaliw tak jak w przypadku energetyki wiatrowej mogą być obszary objęte ochroną prawną. Rozwój jest także uwarunkowany występowaniem i możliwością pozyskiwania zasobów surowcowych, ograniczony jest czynnikami ekonomicznymi oraz sytuacją na rynku żywnościowym.

Energia wodna

Cieki z obszaru gminy charakteryzują się śnieżno-deszczowym reżimem zasilania kanału. Obecnie na terenie gminy nie znajduje się żadna elektrownia wodna.

9) Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Istotną rolę w szerzeniu wiedzy ekologicznej na terenie gminy Wielichowo odgrywają m.in.:

- Urząd Miejski w Wielichowie,
- Starostwo Powiatowe w Grodzisku Wlkp.
- Jednostki oświatowe: przedszkola i szkoły,
- Związek Międzygminny Centrum Zagospodarowania Odpadów „SELEKT”,
- Nadleśnictwo Kościan.

Realizacja edukacji ekologicznej przez Urząd Miejski w Wielichowie odbywa się najczęściej poprzez umieszczanie artykułów, ogłoszeń w prasie lokalnej, na stronie internetowej www.wielichowo.pl, w razie potrzeby rozpowszechnienie ulotek,

rozwieszanie ogłoszeń oraz współpracę z sołtysami wsi. Gmina podejmuje działania w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez konkursy plastyczne dla uczniów szkół podstawowych.

Związek Międzygminny „SELEKT” również organizuje konkursy plastyczne dla uczniów szkół podstawowych, ale też organizuje festyny ekologiczne, wizyty pracowników związku w przedszkolach, przedstawienia dla dzieci w wieku przedszkolnym. Zamieszcza również na stronie internetowej materiały edukacyjne na temat prawidłowego postępowania z odpadami.

Nadleśnictwo Kościan organizuje akcje edukacyjne skierowane do szkół i przedszkoli oraz terenowe zajęcia w lesie organizowane dla dzieci i młodzieży.

Problemem może być brak poszanowania dla środowiska wśród jego użytkowników oraz obojętność w stosunku do zagrożeń środowiska. Jednak za pośrednictwem internetu, nawet niewielkim kosztem można zorganizować ciekawe akcje edukacyjne, które podniosą poziom świadomości mieszkańców.

3. DEFINICJA I WYZNACZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANYCH CEL REWITALIZACJI I WIZJA OBSZARU REWITALIZOWANEGO

Obszary miejsko-wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych mają szczególne znaczenie dla rozwoju całego województwa. Pośrednie sąsiedztwo z najważniejszymi ośrodkami regionu powoduje, że gmina Wielichowo znajduje się w strefie bezpośredniego oddziaływania potencjału rozwojowego. Jednak niekorzystne warunki komunikacyjne - brak połączeń kolejowych oraz mało połączeń autobusowych oraz niezadawalający stan dróg nie pozwalają wszystkim mieszkańcom na korzystanie z usług dostępnych w innych ośrodkach.

Poniższe tabele, opracowane na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wielichowie, zostały sporządzone w celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie gminy. Gmina została podzielona na trzy jednostki:

- Wielichowo – Wieś i Wielichowo (obszar I),
- Wielichowo (obszar II),
- Wielichowo – Wieś i Wielichowo (obszar III).

W każdej z nich na podstawie przekazanych informacji statystycznych zaznaczono na żółto wartości negatywne powyżej średniej w odpowiednich sferach

(społecznej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej, gospodarczej i technicznej). Następnie sfery zestawiono, aby przedstawić, w której miejscowości występuje najwięcej problemów.

Sfera społeczna	Mierniki									
Jednostka (miejscowość)	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Udział bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym [%]	Udział osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogółu bezrobotnych [%]	Liczba dzieci do lat 17 uprawnionych do zasiłku rodzinnego	Liczba gospodarstw otrzymujących zasiłki okresowe	Liczba gospodarstw otrzymujących zasiłki stałe	Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Dostępność do infrastruktury publicznej sportu, rekreacji, świetlic, bibliotek	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji posiadających osobowość prawną	Liczba negatywnych mierników
Wielichowo, Wielichowo - Wieś	0	0	0	8	0	2	0,17%		1	1
Wielichowo	4	2	2	22	2	3	0,67%		6	8
Wielichowo, Wielichowo - Wieś	0	0	0	9	0	0	0,09%		1	0
Średnia	1,33	0,67	0,67	13	0,67	1,67	0,31%		2,67	3

Tabela 3: Sfera społeczna (źródło: Urząd Miejski w Wielichowie)

Sfera środowiskowa	Mierniki			
Jednostka (miejscowość)	Średnia powierzchnia urządzonych terenów zielonych na 1000 mieszkańców (m ² /1000 mieszkańców)	Odsetek zadeklarowanych zbiorników bezodpływowych w stosunku do ilości gospodarstw [%]	Odsetek budynków na terenie gminy pokrytych płytami azbestowo - cementowymi [%]	Liczba negatywnych mierników
Wielichowo, Wielichowo - Wieś	60	0	5	1
Wielichowo	25	0	3	1
Wielichowo, Wielichowo - Wieś	0,5	0	3	1
Średnia	28,5	0	3,67	1

Tabela 4. Sfera środowiskowa (źródło: Urząd Miejski w Wielichowie)

Sfera gospodarcza	Mierniki		
Jednostka (miejscowość)	Odsetek osób niepracujących (emeryci, renciści) w ludności ogółem [%]	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na każde 1000 osób	Liczba negatywnych mierników
Wielichowo, Wielichowo - Wieś	20	24	1
Wielichowo	10	27	0
Wielichowo - Wieś	10	7	1
Średnia	13,33	19,33	0,67

Tabela 5: Sfera gospodarcza (źródło: Urząd Miejski w Wielichowie)

Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Mierniki					
Jednostka (miejscowość)	Odsetek gruntów leśnych, zadrzewień i zakrzewień w ogólnej powierzchni [%]	Odsetek gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w ogólnej powierzchni [%]	Odsetek dróg w ogólnej powierzchni [%]	Odsetek gruntów we własności gminy [%]	Dostępność do przedszkoli, szkół podstawowych i szkół gimnazjalnych (liczba)	Liczba negatywnych mierników
Wielichowo, Wielichowo – Wieś	25	60	10	15	100	3
Wielichowo	6	100	10	15	100	3
Wielichowo, Wielichowo – Wieś	0,4	80	10	35	100	3
Średnia	10,47	80	10	21,67	100	3

Tabela 6: Sfera przestrzenno-funkcjonalna (źródło: Urząd Miejski w Wielichowie)

Sfera techniczna	Mierniki					
Jednostka (miejscowość)	Odsetek przyłączy kanalizacyjnych w stosunku do ilości gospodarstw [%]	Odsetek przyłączy wodociągowych w stosunku do ilości gospodarstw [%]	Odsetek przyłączy gazu [%]	Odsetek budynków generujące niskie emisje [%]	Odsetek obiektów infrastruktury publicznej w złym stanie technicznym [%]	Liczba negatywnych mierników
Wielichowo, Wielichowo – Wieś	99	99	99	99	70	4
Wielichowo	100	100	100	85	75	1
Wielichowo, Wielichowo – Wieś	100	100	100	86	80	1
Średnia	99,67	99,67	99,67	90	75	2

Tabela 7: Sfera techniczna (źródło: Urząd Gminy Wielichowo)

Podsumowanie:

Jednostka (miejscowość)	Sfera społeczna	Sfera środowiskowa	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno- funkcjonalna	Sfera techniczna	
Wielichowo, Wielichowo – Wieś	1	1	1	3	4	10
Wielichowo	8	1	0	3	1	13
Wielichowo, Wielichowo - Wieś	0	1	1	3	1	6

Tabela 88: Zestawienie sfer: społecznej, środowiskowej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i gospodarczej (źródło: Urząd Gminy Wielichowo)

Na podstawie dokonanej analizy stwierdza się, iż najwięcej problemów występuje na obszarze II (Wielichowo) – przede wszystkim w sferze społecznej, na którą składają się problemy związane z bezrobociem i ubóstwem oraz na obszarze I (Wielichowo, Wielichowo – Wieś), gdzie najwięcej problemów występuje w sferze przestrzenno – funkcjonalnej i technicznej.

Na podstawie wyznaczonych problemów i zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Wielichowo na lata 2016 – 2025 można stworzyć następującą wizję:

Po zakończeniu Programu Rewitalizacji Miasto i Gmina Wielichowo to bezpieczne i przyjazne do życia miejsce, dbająca o rozwój gospodarczy i ochronę środowiska, a także zapewniająca mieszkańcom atrakcyjne przestrzenie publiczne.

Aby urzeczywistnić przedstawioną wizję należy osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i pośrednie.

Celem zasadniczym Programu Rewitalizacji Gminy Wielichowo jest rozwój infrastruktury technicznej oraz stworzenie odpowiednich warunków dla odpoczynku i rekreacji mieszkańców poprzez wyprowadzenie obszarów zdegradowanych gminy ze stanu dezintegracji struktury przestrzenno-funkcjonalnej drogą eliminacji zjawisk i procesów, które spowodowały ten stan.

Do osiągnięcia tego celu będzie prowadziła realizacja konkretnych projektów rewitalizacyjnych. Na podstawie dokonanej diagnozy obszarów uznanych, jako zdegradowane wskazano obszary podlegające procesowi rewitalizacji.

Bazując na Wytycznych należy wskazać, że zarówno w układzie ludnościowym (nie więcej, niż 30% ilości mieszkańców, tj. w przedmiotowym przypadku 2057,4 osób – ludność gminy ogółem 6858 osób), oraz obszarowym (nie więcej, niż 20%, tj. w przedmiotowym przypadku 21,6 km² – obszar całej gminy to 108 km²) wartości obszarów rewitalizowanych nie przekraczają wskazanych poziomów.

I.p.	Miejscowość	Zidentyfikowany obszar	Charakterystyczne dysfunkcje obszaru	Liczba mieszkańców	Liczba budynków	Planowane inwestycje i działania
------	-------------	------------------------	--------------------------------------	--------------------	-----------------	----------------------------------

1.	Wielichowo i Wielichowo-Wieś	Obszar I: 1. Stacja kolejki, 2. Park, 3. Stadion, 4. Drogi, ulice	Brak zagospodarowania stacji kolejki wąskotorowej, brak dostępu do parku, zdegradowana infrastruktura stadionu, brak zieleni zdegradowane drogi i chodniki	255 osób	0,25 km ²	Rewitalizacja obszaru kolejki wąskotorowej; rewitalizacja parku i udostępnienie go dla mieszkańców i turystów; rewitalizacja stadionu i budowa nowej sceny z zapleczem; remont dróg i chodników.
2.	Wielichowo	Obszar II: 1. Urząd, 2. Centrum Kultury, 3. Tereny usług publicznych i medycznych	Brak dostępu do usług publicznych osób niepełnosprawnych (bariery architektoniczne – Urząd i Centrum Kultury, poczta); brak funkcjonalności ratusza; niedokończona rozbudowa Urzędu z lat 80; lepsze wykorzystanie Centrum Kultury jako miejsca życia kulturalnego; utrudniony dostęp do usług medycznych	249 osób	0,05 km ²	Rewitalizacja rynku przestrzeni miejskiej, rewitalizacja urzędu, kościoła św. Walentego i budynku poczty; rewitalizacja Centrum Kultury, rewitalizacja terenów usług medycznych
3.	Wielichowo i Wielichowo - Wieś	Obszar III: 1. ul. Kutrzeby, 2. ul. Kościelna i tereny wokół szkoły, 3. ul. Pl. Powst. Wlk p., 4. ul. Borek	Zniszczone drogi i chodniki; brak trasy spacerowej zdegradowana istniejąca baza sportowa wokół szkoły	80 osób	0,12 km ²	Rewitalizacja terenów wokół szkoły, budowa trasy spacerowej na ul. Borek; przebudowa ul. Kutrzeby, remonty ciągów komunikacyjnych ul. Kościelnej i ul. Powstańców. Wlkp.

Gminę Wielichowo charakteryzuje wysoki poziom degradacji rozumianej, jako wieloaspektowy obszar kryzysowy. Proces określenia ewentualnych potrzeb wymaga podjęcia wyprzedzających działań o charakterze społecznym (pobudzającym aktywność lokalną) przygotowujących w kolejnym etapie do działań rewitalizacyjnych o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu.

Obszar gminy charakteryzuje duże natężenie problemowe w zakresie technicznym (zły stan dróg, brak poboczy), przestrzenno – funkcjonalnym (brak odpowiedniej jakości przestrzeni publicznych) oraz społecznym (bezrobocie, ubóstwo, brak poczucia bezpieczeństwa), które powodują konieczność

przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. Muszą się one koncentrować na najbardziej zdegradowanych (problemowych) obszarach.

W wyniku przeprowadzonych działań powinny nastąpić pozytywne zmiany w przestrzeni i funkcjonowaniu gminy:

- zwiększy się bezpieczeństwo na drogach,
- powstaną atrakcyjne przestrzenie publiczne,
- na obszarze II zwiększy się dostępność dla osób niepełnosprawnych, będzie ułatwiony dostęp do instytucji kultury i usług medycznych,
- zrewitalizowane zostaną tereny sportowe wokół szkoły, co podniesie ich atrakcyjność w oczach uczniów.